

Közös horizont

Szent István Egyetem Pedagógiai Kar
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Közös horizont

Tanulmánykötet

Szerkesztette: dr. Orosz Ildikó és dr. Lipcsei Imre

PoliPrint
Ungvár – 2011

УДК 001.2
ББК 72
С-72

A tanulmánykötet a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola és a Szent István Egyetem Pedagógia Kara tanárainak a tanulmányait tartalmazza. A kötetben a két intézmény pedagógusainak társadalomtudományból, nyelvtudományból és természettudományból íródott lektorált munkáit válogattuk össze. A tanulmányok magyar, ukrán, német és angol nyelven íródtak.

Tördelés és tipográfia: *Kohut Attila*

ISBN 978-966-2595-09-3

© A szerzők, 2011

PoliPrint Kft.
Ungvár, Turgenyev u. 2.
Felelős vezető: Kovács Dezső

Tartalom

М. С. ДНІСТРЯНСЬКИЙ	
Проблема реформування адміністративно-територіального устрою України: реальні потреби та політична кон'юнктура	9
GURKA DEZSŐ	
Die Wirkung der Göttinger Universität im 18–19. Jahrhundert und die Traditionen der ungarischen Göttingen-Forschung	16
KOVÁCS KRISZTINA	
Neue Aufgaben der Volksschullehrer in den Bestrebungen des Schulgesundheitswesens in der Zeit des Dualismus (1868-1914)	23
IMRE LIPCSEI	
Comparative examination of students in the Evangelical Secondary Grammar Schools of Békés County after the Trianon peace treaty	31
OROSZ ILDIKÓ	
A kárpátaljai magyar nyelvű oktatás helyzete (az iskolaigazgatókkal készített mélyinterjúk tükrében).....	40
LESTYÁN ERZSÉBET	
Motivation and differentiated ability development.....	77
ANITA MÁRKU	
Die Sprachwahlstrategien der Ungarn in Transkarpathien in zweisprachiger sprachlicher Art	85
KATONA KRISZTINA	
The first literary experiences – the beginnings of the education to become a reader	112
LECHNER ILONA	
Az írástanulási folyamatról pszicholingvisztikai megközelítésből.....	120

KÓS NÓRA	
Analysis of the anxiety and self-concept of upper school students, the presentation of its results	132
VIRÁGNÉ HORVÁTH ERZSÉBET	
A biblioterápia szerepe	143
SIPOS LÁSZLÓNÉ	
Gyermekversek megközelítése a mentális lexikon asszociatív kapcsolatai alapján	151
SZABÓNÉ BALOGH ÁGOTA	
The development of algorithmic thinking with information technology tools	160
BENCZE SÁNDORNÉ	
A testkultúra szerepe a gyermekek egészséges fejlődésében	168
IFJ. SOÓS ISTVÁN	
The concentration in agriculture of the Southern Great Plain and Hungary	172

A kárpátaljai magyar nyelvű oktatás helyzete (az iskolaigazgatókkal készített mélyinterjúk tükrében)¹

OROSZ ILDIKÓ

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pedagógiai Tanszék

Abstract

A magyar oktatás helyzete Ukrajnában az ukrán kisebbségpolitikai irányvonal változása révén javulhat, ha biztosítják a kisebbségek törvényadta jogait, főleg a tanulás, felvételizés, a továbbtanulás és a nyelvhasználat terén. Fontos kérdés a magyar nyelv presztízsének a növelése, amit csak a jelenlegi helyzet, a kisebbségjogi nyelvhasználati deficit felszámolásával lehetne elérni. Az anyanyelv használatának törvények által garantált biztosítása mellett az ukrán nyelv, az államnyelv ismeretének kérdése kulcskérdés marad. A fő kérdés az, hogy mit várnak el a kisebbségektől: az ukrán nyelv tökéletes, anyanyelvi szintű „perfect” ismeretét, vagy hogy minden diák az oktatás folyamán elsajátítsa a nyelvi kompetenciákat, tudjon kommunikálni. Ez utóbbi hozzáállás csak pozitív kisebbségpolitika esetén valósulhat meg, amikor a kisebbségeket integrálni és nem asszimilálni szeretnék az ukrán társadalomban.

Ukrajnában a teljes középiskolai képzés 12 évfolyamos, három fokozatú: I. – elemi (1–4. oszt.), II. – általános (5–9. oszt.), III. – középiskolai (10–12. oszt.) fokozat. Az oktatás szervezeti keretei a következő iskolatípusokban valósulhatnak meg: elemi iskola (1–4 osztály), általános iskola (1–9 oszt.), középiskola (1–12 oszt.), gimnázium (5–12 oszt.), liceum (1–12 oszt.), szakliceum (1–12 oszt.) A kisebbségek oktatása Ukrajnában különböző technikák szerint folyik. Egyesek anyanyelvükön tanulnak, mások orosz vagy ukrán nyelven, de tanulják anyanyelvüket és irodalmukat rendes tantárgyként, míg mások csak fakultációként vagy úgy sem. Az anyanyelvű osztályok működhetnek önálló oktatási intézményekben (ezeket nevezik nemzetiségi nyelven oktató iskoláknak), de egy oktatási intézményen belül párhuzamosan két, akár három különböző tannyelvű osztály is működhet. A egyes tannyelvű iskolákban a tanórára korlátozódik a kisebbségi nyelvhasználat, az iskola életében általában a többségi nyelv, kultúra és a hozzá kapcsolódó rejtett tanterv a domináns. Ukrajnában az elvárás az államilag kijelölt koncepciók alapján az, hogy minden oktatási intézmény szellemében és tradícióiban ukránná váljon, az oktatás nyelve lehet nemzetiségi. Kárpátalja a huszadik században több országhoz tartozott. Az „országváltások” az államnyelv, így az oktatás nyelvének, az oktatási rendszer struktúrájának, a tananyag tartalmának a változását is jelentették. 1953-ban nyitották meg az első magyar nyelvű középiskolákat. A hetvenes–nyolcvanas években általános

¹ E tanulmány az MTA Határon Túli Magyar Tudományos Ösztöndíjprogram és az MTA Kisebbségkutató Intézete által támogatott *Magyarok oktatási-képzési stratégiája Kárpátalján az új ukrán oktatáspolitikai törekvések fényében* című projekt keretén belül készült.

lett a középfokú végzettség, mivel kötelezővé tették, de ez az érettségi leértékelődésével és színvonalcsökkenéssel járt, tehát főleg statisztikai mutatót jelent, mintsem az európai érettséginek megfelelő képzettséget.

Ukrajna függetlenségének évében az országban a legtöbb anyanyelvű iskolával, és így a legkiépítettebb intézményrendszerrel az oroszok rendelkeztek. Igaz, ebben az időszakban államalkotó nemzetből váltak kisebbséggé, de a pozíciójukat az anyanyelvhasználat és oktatás terén számosságuknak és gazdasági erejüknek köszönhetően évtizedekig megőrizték, és még hosszú ideig nem fogják érteni a kisebbségi lét azon dimenzióit, amit a többi, relatíve csekélyebb pozíciókkal rendelkező kisebbség. Ukrajna önállósodásának fordulópontján az 1990/91-es tanévben az oroszoknak, a moldávoknak, a románoknak, a lengyeleknek és a magyaroknak voltak anyanyelvű oktatási intézményei. A bolgárok, belaruszok, zsidók már oroszul tanultak, anyanyelvű oktatási intézményeik megszűntek. Annak ellenére, hogy az ukrajnai magyarok országos relatív aránya nagyon alacsony (0,3%) – regionális relatív arányuk 12% –, a kárpátaljai magyarok megőrizték a területen kialakult anyanyelvű általános és középfokú oktatási intézményhálózatukat. Ennek oka az lehet, hogy a magyarok identitása erős, elsősorban az anyanyelvre és a legszűkebb környezetre épít.

A függetlenség utáni években az ukrán oktatási intézmények expanzióját figyelhetjük meg. A struktúraváltásnak köszönhetően új típusú oktatási intézményeket, gimnáziumokat, líceumokat hoztak létre, melyeket általában a nagyobb városok lokális elitjei kezdeményeztek. Az első gimnáziumokat Ungváron, Munkácson, Beregszászban és Huszton nyitották. Azóta működnek gimnáziumok és líceumok mindegyik járásban. Statisztikailag ezen intézmények is a középfokú oktatási intézményekhez tartoznak, azok II., illetve III. fokozata. Kárpátalján a 2006/2007-es tanévben 707 I–III. fokozatú (elemi, általános és középiskola) működött. A régió 106 különböző fokozatú oktatási intézményében folyik magyar nyelvű képzés. Az intézmények közül 73 teljesen magyar tannyelvű, 31-ben ukrán és magyar, 2-ben ukrán–oroszmagyar tagozat is működik.

A magyar nyelven is oktató iskolák intézménytípusonként az alábbiak szerint oszlanak meg Kárpátalján: 11 elemi iskola, 52 általános iskola, 34 középiskola, 2 gimnázium, 7 líceum.

Arányaiban az egyházi líceumok és az ott tanulók száma nem mondható kimagaslónak. A református egyház három (Nagydobrony, Nagyberég, Tivadar), a római és a görög katolikus egyházak pedig egy-egy líceumot tartanak fenn (Munkácson, Karácsfalván). Egy líceum, a Técsői, állami alapítású és teljesen állami fenntartású, de azt a református egyház is sajátjaként támogatja. Ezen típusú intézményekben mindössze mintegy 500 diák tanul, míg az állami intézményekben az első tizenkét évfolyamon tizenhétézer. Jelentős szerepük van viszont a tehetséggondozás szempontjából, mert az általános iskola után felvételi alapján tanulhatnak az intézményekben sajátos oktatási programok szerint, így közülük nagy arányban folytatják tanulmányaikat felsőoktatási intézményekben. A római katolikus egyház a szörvényvidéken nyolc óvodát is működtet, míg a református egyház kettőt. Az egyházak által létrehozott intézmények korábban az államtól alaptámogatást kaptak az állam által előírt kötelező tantárgyak tanítására, amit egy még 2004-ben elfogadott törvénymódosítás miatt a 2009/2010-es tanévtől megvontak. Az egyház által felvállalt további órák

tiszteletdíját, az intézmény üzemeltetését, a kollégiumi ellátás költségeit az alapítók kötelesek fedezni. Az intézményeket tízévente akkreditálják, teljes körű ellenőrzéssel vizsgálják, hogy megfelelnek-e az állami követelményeknek.

A szabadabb légkörnek is köszönhető, hogy olyan területeken, ahol 1944 után nem szerveztek magyar tannyelvű óvodákat, iskolákat, a szülők kérésére önálló magyar osztályok indultak. A szórványvidéken megerősödött az intézményi iskolai képzés. Míg a szovjet rendszerben csak Aknaszlatinán, Técsón, Visken működtek magyar iskolák, úgy 1992 után már Huszton, Rahón, Kőrösmezőn, Gyertyánligeten, Szolyván is indítottak magyar tannyelvű osztályokat. A Felső-Tisza-vidéken főleg a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, a Római Katolikus Egyház, Szolyván a Kárpátaljai Református Egyház, a Szolyvai Magyar Kulturális Szövetség, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség támogatásával működnek ezek az intézmények. A demográfiai visszaesés, valamint a magyar állam, és így a magyar nyelv presztízse csökkenésének köszönhetően ezen a vidéken is egyre fogy a tanulói létszám. Az ukrán állam eddig sem biztosított jelentős anyagiakat a szórványoktatás fenntartásához, így főleg támogatások révén tudtuk úgy-ahogy fenntartani ezeket a helyenként informális intézményeket. Az utóbbi években jelentősen csökkentek a magyarországi támogatások, ezen a téren így egyre nehezebb a dolgunk.

A kárpátaljai magyar nyelvű/magyar nyelvi oktatási rendszer leggyengébb láncszeme a szakképzés. Magyar nyelvű szakképzés egészen a nyolcvanas évek végéig nem létezett, majd néhány oktatási intézményben indítottak csoportokat. (Beregszászi 11-es és 18-as számú szakközépiskola, Ungvári Közművelődési Szakközépiskola, Beregszászi Egészségügyi Szakközépiskola). A régió magyar populációjának fele nem jut el az érettségiig, így a szakképzésnek nagyon fontos szerepe lenne, ha az állami szakközépiskolákban több szakirányban működnének olyan csoportok, ahol legalább az általános ismereti tárgyakat magyarul, míg a szakmát két nyelven tanulhatnák. Egyelőre ez jámbor óhajnak tűnik, mert ebben a tanévben már több helyen az eddigi magyar nyelvű képzést is korlátozták, a beregszászi szakiskolában meg is szüntették.

Új kihívást jelent a magyar iskolák számára a legutóbbi éveiben hozott szociálpolitikai rendelkezés, amely a népesség csökkenését kívánta lassítani. Az ukrán állam a többgyermekes családokat segítő törvény értelmében, a legutóbbi végrehajtási rendelet szerint azokat a családokat, ahol 2007. december 31-e után gyermek születik, jelentős anyagi támogatásban részesíti. A rendeletnek köszönhetően a születési kedv elsősorban a roma lakosság körében nőtt meg, akik gyermekeiket magyar osztályokba járatják, és néhány éven belül megváltoztatják egyes településeken a tanulók arányát, ami újabb szakmai kihívást jelent a kárpátaljai magyar iskolákban dolgozó pedagógusok és iskolák számára. Erre célszerű lenne felkészíteni az iskolákat és a pedagógusokat.

Az adatok azt támasztják alá, hogy a magyar tannyelvű iskolák első osztályába beiskolázott tanulók nagy része (mintegy 50%-a) nem jut el az érettségiig. Elképzelhető, hogy egy részük a 9. osztály után technikumokban, ahogy most nevezik:

I–II. fokozatú felsőoktatási intézményekben folytatják tanulmányaikat, de ezt nem igazolják a felsőoktatási statisztikák.

1. táblázat. Kárpátalja nemzetiségeinek képzettségi szintje az 1989-es és 2001-es népszámlálás adatai alapján, százalékban

	Teljes felsőfokú		Felsőfok, alapszint		Nem teljes felsőfok	
	1989	2001	1989	2001	1989	2001
Orosz	24,6	27,1	2, 5	1	26,7	23,9
Ukrán	6,8	8,1	1	0,6	14,9	13,1
Szlovák	8,8	n.a	1,2	n.a	15,7	n.a
Magyar	3,7	4, 7	0, 7	0, 4	9, 8	9, 8
Román	1,7	2	0,3	0,1	3,8	2,7
Roma	0	0,02	0	0,01	0,7	0,17

Forrás: Ukrajna népszámlálási adatai 1989, 2001

A továbbtanulási lehetőségeket korlátozzák azok az intézkedések, amelyeket az utóbbi években hoztak, és amit a bolognai folyamat bevezetésével indokolnak. Ukrajna 2005-ben csatlakozott a bolognai folyamathoz, és arra hivatkozva, hogy teljesíteni kell az elvárásokat, módosítottak a felvételik rendjén. Még 2006-ban az akkori szocialista miniszter olyan rendeletet hozott, hogy a felsőoktatási intézményekbe csak ukrán nyelven és nyelvből lehet felvételizni. A felsőoktatási intézmények nem szervezhetnek felvételit, csak az emelt szintű vizsgaközpontokban letett és általuk kiállított, egy évre érvényes okiratok, úgynevezett „szertifikátok” alapján vehetnek fel hallgatókat. A vizsgákat tesztek alapján tehetik le, melyek maximális pontértéke 200 pont, a felsőoktatási intézmények a legalább 124-es pontra megírt tesztet fogadhatják el. Azok az érettségizők, akik nem érik el ezt a ponthatárt bármely vizsgatárgyból, nem nyújthatják be jelentkezésüket sehová. Ukrán nyelvből és irodalomból az emelt szintű érettségi tesztek minden szakra, még a magyarra vagy az orvosira is kötelezőek, ráadásul a magyar iskolák végzősei ugyanazt írják, mint az ukrán anyanyelvű, ukrán tannyelvű iskolában érettségizők, akik ukrán nyelv és irodalom szakra felvételiznek. A felsőoktatási intézmények nem szervezhetnek belső vizsgát, mint korábban, felvételizni emelt szintű érettségi alapján lehet. Az emelt szintű érettségiket az úgynevezett független vizsgaközpont szervezésében tehetik a végzősök ukrán nyelven és ukrán nyelvből, míg korábban az iskolákban érettségiztek és mindenki az oktatás nyelvén és az oktatás nyelvéből, tehát az orosz iskolák végzősei oroszul, a román/moldáv iskoláké románul/moldávul, míg a magyarok magyarul. 2009-ben az előírások szerint még a magyar szakra is ukrán nyelvből és irodalomból, valamint egy európai idegen nyelvből lehetett csak vizsgázni (angol, német, francia, spanyol), a magyart nem is választhatták. 2006-ban a parlamenti választásokon az akkori ellenzék nyert, de nem módosított a rendszeren az új miniszter, aki jobboldali párthoz tartozott, hanem két évre engedélyezte, hogy a szaktárgyakból lefordítsák a tesztek a kisebbségi oktatási intézmények nyelvére, de így az ukrán nyelv és irodalom vizsgán elért eredmények miatt a magyar tannyelvű középiskolákban érettségiző diákok 43%-a így sem nyújthatta be kérelmét egyik felsőoktatási intézménybe sem, mert nem érték el a továbbtanuláshoz szükséges minimális (124)

pontszámot ukrán nyelvből és irodalomból. Ennek elsősorban az lehet az oka, hogy a szervezők megsértették a mérés mint értékelés jóságmutatóját, vagyis a teszt nem azt mérte a kisebbségek körében, amit mérni akartak. A kérdések között számos olyan is szerepelt, melyet egyáltalán nem tanultak, nincs az előírt tantervben, ráadásul mindenki számára kötelező volt az ukrán irodalom kérdések sora is, amit nem vagy alig tanultak a nemzetiségi iskolákban. Az eljárással kapcsolatban alapkérdés az is, hogy olyan szinten kell-e ismerni az ukrán irodalmat annak, aki reál vagy műszaki pályára készül, mint az ukrán nyelv és irodalom szakra felvételizőknek, illetve az is kérdés, hogy vagy az ukrán vizsga a nyelvismeretet, a nyelvi kompetenciát mérje-e. Az ukrán tesztek nyelvtani ismereteket kértek számon, ahelyett, hogy a felsőfokú képzéshez szükséges nyelvi kompetenciát mérték volna. Míg az ukrán iskolák végzőseinek mintegy 80%-a jelentkezett emelt szintű érettségire, addig a magyar tagozatok végzősei közül mindössze 50% (619 érettségiző). A bejelentkezettek közül nem érte el a dokumentumok benyújtásához szükséges 124 pontot ukránból 265 fő (43%), bár a többi szaktárgyból jól teljesítettek. Matematikából, biológiából, fizikából a közzétett statisztikák elemzése alapján jobb teljesítményt nyújtottak az ukrán iskolákban érettségizett kortársaikhoz képest. Az ukrán emelet szintű vizsga miatt a 2008-as évben 354-en felvételizhettek, ami az érettségizők 30%-át, az adott kárpátaljai magyar korcsoport 16%-át jelenti.

Az új felvételi rendszer megrendítette a magyar tannyelvű iskolák helyzetét. A kárpátaljai iskolákba járó gyerekek megoszlása az oktatási nyelv alapján azt mutatja, hogy 2007-ig növekedett a tanulói létszám a magyar tagozatokon, ami az elmúlt évek pozitív magyar–magyar kisebbségpolitikájának (státustörvény, magyarországi továbbtanulási lehetőségek stb.), valamint Magyarország mint EU-s állam státusának, presztízsének tudható be. Ezt a helyzetet rendítették meg az emelt szintű érettségiről és az ukrán nyelv oktatásának javításáról szóló miniszteri rendeletek. A rendeletek következtében a szülők egy része gyermeke boldogulása érdekében az ukrán oktatási intézményekbe írták be/át csemetéiket a 2008/2009-es tanévben. Számos faluban (például Koncházán, Badalóban, Szürtében, Bótrágyon) a magyar tagozatra alig vagy egyáltalán nem jár magyar gyermek, csak a roma szülők iskolaválasztásának köszönhetően maradt fenn a magyar oktatás. Huszton, Técsőn nehezen tudták megszervezni a magyar tannyelvű első osztályt, Szürtében a 2008/2009-es tanévben nem indult magyar tannyelvű 10. osztály, mert az általános iskola után elvitték a gyerekeket a közeli városi oktatási intézményekbe.

A magyar tannyelvű oktatási intézmények fennmaradásának, megtartásának kérdése a magyar kultúra megmaradásának alapkérdéseként jelent meg Kárpátalján, ezért tartottuk fontosnak megvizsgálni, hogyan látják helyzetüket a leginkább érintettek: a kárpátaljai magyar szülők, a gyermekeiket magyar iskolába íratók és azok, akik már az ukrán nyelvű oktatást választották, illetve a magyar iskolában dolgozó pedagógusok, igazgatók. Interjúk segítségével próbáltuk az adott kihívásra keresendő válaszokat összegyűjteni az érdekeltek, a szülők, a pedagógusok és az igazgatók körében. Az iskolák tantestületeinek véleményét az iskolaigazgatókkal készített interjú alapján ismerhetjük meg. A kutatás kapcsán 30 magyar tannyelvű intézményben készítettünk interjút. Az intézmények kiválasztásánál arra törekedtünk, hogy tükrözze a kárpátaljai magyarok területi és számbeli elhelyezkedését, a különböző régiókban kialakult oktatási intézményhálózatot. Miután a magyar iskolaválasztás

főleg a tömbmagyarság és a nyelvhatáron lévő települések iskolái körében okozott gondot, ezért kutatásunkat ezekre a régiókra fókuszáltuk.

Az alábbi oktatási intézményekre terjedt ki a kutatás:

Beregszászi 3. Számú Középiskola	Beregszász
Beregszász 4. Számú Kossuth Lajos Középiskola	Beregszász
Beregszászi 6. Számú Általános Iskola	Beregszász
Beregszászi 8. Számú Középiskola	Beregszász
Barkaszói Középiskola	Munkácsi járás
Bátyúi Középiskola	Beregszászi járás
Csetfalvai Általános Iskola	Beregszászi járás
Tizakeresztúri Általános Iskola	Nagyszőlősi járás
Csongori Általános Iskola	Munkácsi járás
Eszenyi Középiskola	Ungvári járás
Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium	Beregszász
Nagyberegí Református Líceum	Beregszászi járás
Nagydobronyi Református Líceum	Ungvári járás
Nagyszőlősi 3. Sz. Perényi Zsigmond Középiskola	Nagyszőlősi járás
Tiszabökényi Általános Iskola	Nagyszőlősi járás
Szernyei Általános Iskola	Munkácsi járás
Verbőci Középiskola	Nagyszőlősi járás
Péterfalvai Református Líceum	Nagyszőlősi járás
Salánki Középiskola	Nagyszőlősi járás
Nagypaládi Középiskola	Nagyszőlősi járás
Oroszi Általános Iskola	Beregszászi járás
Karácshalvai Sztójka Sándor Görög Katolikus Líceum	Nagyszőlősi járás
Forgolányi Általános Iskola	Nagyszőlősi járás
Fertősalmási Általános Iskola	Nagyszőlősi járás
Tiszaújlaki 2. Számú Széchenyi István Középiskola	Nagyszőlősi járás
Nagyberegí Középiskola	Beregszászi járás
Kígyósi Elemi Iskola	Beregszászi járás
Beregrákosi Általános Iskola	Munkácsi járás
Nagydobronyi Középiskola	Ungvári járás
Szalócai Általános Iskola	Ungvári járás

Az interjúk kapcsán az alábbi nagy témakörben kértük ki az intézményvezetők véleményét:

1. Az iskolára és a beiskolázásra vonatkozó helyzetkép felvázolása, erre vonatkozó statisztikai adatok
2. A tendenciák okainak értékelése
3. A tantestületre és a tantestületben kialakult hangulat jellemzése
4. A továbblépési lehetőségekre az oktatási intézmények jövőképeivel kapcsolatban.

Az igazgatók által szolgáltatott statisztikák szerint a hallgatók nemzetiségi megoszlása évfolyamonként nagyon változó, ami a kutatások szerint függ az adott körzet, település nemzetiségi összetételétől, az iskolaválasztási tradícióktól, de az utóbbi idők rendeleteinek hatását is tükrözik. Az oktatási intézményekbe járó diákok megoszlása nemzetiségi hovatartozás szerint az alábbi: magyar – 5474, ukrán – 524, roma – 533. A vizsgált oktatási intézmények beiskolázási mutatói iskolák és évfolyamok szerint a 2009/2010-es tanévben az alábbiak szerint alakult:

	Osztályonkénti bontás																							
	1.		2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.		9.		10.		11.		12.	
	m.	u.	m.	u.	m.	u.	m.	u.	m.	u.	m.	u.	m.	u.	m.	u.	m.	u.	m.	u.	m.	u.	m.	u.
Beregszászi 3. Sz. Középiskola	16	24	7	15	12	18	17	23	16	13	26	13	18	14	30	13	34	21	29	9	38	7	0	0
Beregszász 4. Sz. Kossuth Lajos Középiskola	26	0	43	0	43	0	43	0	22	0	47	0	23	0	40	0	62	0	45	0	60	0	0	0
Beregszászi 6. Számú Általános Iskola	14	0	24	0	24	0	23	0	32	0	22	0	32	0	36	0	38	0	0	0	0	0	0	0
Beregszászi 8. Számú Középiskola	14	0	11	0	14	0	12	0	8	0	11	0	14	0	16	0	10	0	16	0	23	0	0	0
Barkászói Középiskola	26	19	31	10	19	11	21	5	28	5	41	6	23	7	32	0	15	0	24	0	20	0	0	0
Bátyúi Középiskola	23	0	14	0	18	0	16	0	20	0	14	0	16	0	18	0	24	0	35	0	44	0	0	0
Csetfálvai Általános Iskola	5	0	5	0	7	0	9	0	7	0	7	0	6	0	8	0	8	0	0	0	0	0	0	0
Tiszakeresztúri Általános Iskola	7	0	7	0	8	0	6	0	6	0	14	0	11	0	13	0	9	0	0	0	0	0	0	0
Csongori Általános Iskola	31	0	34	0	31	0	31	0	45	0	35	0	34	0	32	0	31	0	0	0	0	0	0	0
Eszenyi Középiskola	13	0	12	0	28	0	12	0	19	0	22	0	20	0	24	0	20	0	15	0	15	0	0	0
Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium	0	0	0	0	0	0	0	0	63	0	59	0	59	0	57	0	54	0	34	0	45	0	27	0
Nagyberegai Református Líceum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	28	0	25	0	25	0
Nagydobronyi Református Líceum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	24	0	20	0	36	0
Nagyszőlősi 3. Sz. Perényi Zsigmond Középiskola	14	0	9	0	46	0	18	0	12	0	20	0	27	0	29	0	32	0	20	0	14	0	0	0
Tiszabökényi Általános Iskola	24	0	21	0	40	0	25	0	20	0	35	0	23	0	23	0	25	0	0	0	0	0	0	0
Szernyei Általános Iskola	21	0	33	0	37	0	25	0	36	0	31	0	17	0	23	0	21	0	0	0	0	0	0	0
Verbőci Középiskola	19	14	15	10	15	13	23	0	22	0	23	0	31	0	31	0	31	0	18	0	18	0	0	0

Péterfalvai Református Líceum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	27	0	21	0	26	0
Salánki Középkiskola	18	18	15	18	14	13	23	7	13	6	23	8	34	11	31	8	36	13	16	5	19	11	0	0	
Nagypaládi Középkiskola	19	0	23	0	19	0	17	0	15	0	18	0	11	0	21	0	16	0	13	0	16	0	0	0	
Oroszi Általános Iskola	8	0	5	0	14	0	6	0	8	0	9	0	7	0	8	0	8	0	0	0	0	0	0	0	
Karácskalvai Sztójka Sándor Görög Katolikus Líceum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	0	13	0	11	0	
Forgolányi Általános Iskola	2	0	6	0	6	0	5	0	5	0	7	0	7	0	6	0	11	0	0	0	0	0	0	0	
Fertőszalmási Általános Iskola	12	0	9	0	18	0	15	0	11	0	12	0	13	0	9	0	14	0	0	0	0	0	0	0	
Tiszaújvárosi 2. Sz. Szechenyi István Középkiskola	13	0	16	0	16	0	14	0	17	0	20	0	15	0	22	0	28	0	22	0	15	0	0	0	
Nagyberegői Középkiskola	27	23	18	12	34	16	25	16	31	13	30	9	26	5	28	10	23	9	23	8	15	11	0	0	
Kigyósi Elemi Iskola	3	0	5	0	2	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Beregrákosi Általános Iskola	21	0	17	0	15	0	15	0	18	0	21	0	19	0	21	0	23	0	0	0	0	0	0	0	
Nagydobronyi Középkiskola	68	5	66	8	81	8	65	5	82	0	83	0	66	0	75	0	81	0	38	0	74	0	0	0	
	10	0	9	0	7	0	11	0	5	0	6	0	8	0	8	0	9	0	0	0	0	0	0	0	
Összesen	454	103	455	73	568	79	482	56	561	37	636	14	560	37	641	31	662	43	440	22	495	29	125	0	

Az igazgatóktól kapott statisztikák alapján megállapíthatjuk, hogy a két tan nyelvű osztályokat működtető oktatási intézményekben az ukrán tagozatokon a hallgatói létszám növekedése, a korábbi arányok eltolódása, illetve az ukrán tagozatok megjelenése a magyar tan nyelvű iskolákban a 2006–2007-es tanévben kezdődött, amikor bevezették az emelt szintű érettségi rendszert a 2005-ös bolognai csatlakozásra hivatkozva.

A városok kivételével az iskolák vezetőinek a helyi törvények, rendeletek lehetővé teszik, hogy körzetükben ismeretekkel rendelkezzenek a következő évek-re vonatkozóan a beiskolázható tanulói létszámról. Az adatokat nagy pontossággal megtudhatják a körzetek rendelőintézeteiben, ahol a kötelező oltások miatt minden gyermekről nyilvántartást vezetnek, illetve a községi tanácsoknál. A városok esetében ez problematikus, miután elvben létezik egy-egy oktatási intézményre vonatkozó beiskolázási körzet, de a szabad iskolaválasztás joga, valamint az, hogy nem mindegyikben található magyar tan nyelvű iskola, általában mindezt felülírja. A városok esetében ez azért is problematikus, mert a városokban az iskolaválasztásra mindig nagyobb hatással van az aktuális oktatáspolitikai trend, a városon belül kialakult intézményi hierarchia. Pl. Beregszászban a magyar gimnázium megnyitása-kor, 1991-ben a városban még nem működött ukrán gimnázium, a közhangulatban Magyarország és a magyarországi továbbtanulás mint kívánatos perspektíva jelent meg, így a vegyes házasságból származó gyerekek számára is az adott intézményt preferálták a szülők. A döntésben közrejátszott az is, hogy Magyarország az éppen hogy megszületett, gazdaságilag és politikailag instabil Ukrajnához képest erős, vonzó állammak tűnt. A fentiek alapján azt gondoltuk, hogy mindegyik igazgató

rendelkezik az elmúlt öt év beiskolázási adataival, ami intézménye középtávú fejlesztési tervének részét/alapját kellene, hogy képezze, de sajnos inkább a kis és homogén nagy falvak adatait ismerték és ezeket kaptuk meg a kutatás során. A vizsgált körzetekben az iskolák által biztosított adatok szerint a gyermekek születési számát tekintve jelentős kilengéseket a 2005/2008 közötti időszakban a statisztikák alapján nem mutathatunk ki. Az egy-egy évben született gyermekek száma 300–350 között van a vizsgált és adatokkal rendelkező településeken. Elgondolkodtató és további kutatást igényel, hogy a 2009-es évben mindössze 191 gyermek született ugyanezen településeken. Az igazgatók, akik az adatokat szolgáltatták, vagy nem rendelkeznek még pontos információval, miután a 2009-es évet éppen hogy lezártuk, vagy valóban ilyen drasztikusan, egyharmadával csökkent a gyermeklétszám a múlt évben. Amennyiben a gyermekvállalási kedv továbbra is így marad, úgy a magyar iskolák problémái önmaguktól megoldódnak, mert gyerek hiányában tarthatatlanná válik helyzetük. Ez utóbbi adat, amennyiben nem változik egy további pontosítás után felhívja a figyelmet arra is, hogy a nagyon kedvező pénzügyi támogatást ígérő születést ösztönző kormánypolitika csekély mértékben hatott az adott településeken. Az oktatási intézmények hallgatói közül 83% magyar nemzetiségű és anyanyelvű, míg 11% roma nemzetiségű, magyar anyanyelvű. Miután nem mindegyik oktatási intézmény magyar tannyelvű, a vizsgált intézmények között több olyan is található, ahol párhuzamosan magyar és ukrán tannyelvű osztályok működnek (Barkaszoói Középiskola, Beregszászi 3. Sz. Középiskola), így természetes, hogy az oktatási intézmények tanulóinak 7%-a ukrán nemzetiségű.

Tudomása szerint hány diákot vittek át ukrán tannyelvű iskolába?					
Járások	Beregszászi	Nagyszőlősi	Ungvári	Munkácsi	Összesen
2005	5	10	16	0	30
2006	5	15	20	0	40
2007	14	26	40	0	80
2008	15	60	5	4	83
2009	8	33	7	4	51

Az iskolaigazgatók nyilvántartása szerint az utóbbi évek ukránosítási tendenciájának köszönhetően több gyereket is átvittek ukrán tannyelvű iskolákba. Különösen érzékelhető ez a tendencia 2007-től kezdve, amikor a bevezetett továbbtanulás esetén a kötelező emelt szintű érettségi általánossá vált.

Míg 2005-ben 31 tanulót, 2006-ban 40 tanulót vittek át szüleik ukrán tannyelvű intézménybe, addig 2007-ben már 80-at, 2008-ban 84-et, 2009-ben pedig 57 tanuló hagyta el a magyar tannyelvű oktatási intézményeket az általunk vizsgált iskolákban. Az igazgatók véleménye szerint általában azokat a tanulókat vitték át, akik felsőoktatási intézményekben kívánták folytatni tanulmányaikat, és az iskolákban a legjobb képességű tanulók között tartották számon őket, akik a magatartásukkal is példát mutattak, így csökkent az intézményben az oktatás színvonala, annak presztízse. A magyar iskolák elhagyásának aránya járásonként különböző. A legnagyobb arányban a Nagyszőlősi járásban írták át gyermekeiket a szülők ukrán tannyelvű intézménybe. Az átiratott gyerekek száma összesen 287 fő, ami egy nagy általános

iskola létszámának felel meg kárpátaljai viszonylatban, és ebből 144 gyereket, vagyis a felét az említett Nagyszőlősi járásban írták át más oktatási intézménybe. Itt a legtöbb gyereket az Tiszaújlaki 1. Számú Középiskolába vitték át. A szülők ezen döntése a megváltozott kisebbségi nyelvpolitikával magyarázható, nem az oktatási körülmények közötti különbségekkel. Tiszaújlakon az utóbbi években magyar–magyar összefogással és nagyon jelentős magyarországi közalapítványi támogatással teljesen újjáépítették a magyar középiskolát. A nagyközségben (Ukrajnában hivatalosan városi típusú település) a 90-es évek elején mindkét oktatási intézmény, az ukrán és a magyar tannyelvű iskola is életveszélyes állapotban volt. A központi hatóságok kilátásba helyezték egy új, két tannyelvű, ukrán és magyar párhuzamos osztályokat működtető oktatási intézmény építését, de az ország gazdasági válsága miatt az építkezés leállt. A település magyar közössége önvédelmi reflexként társadalmi alapon hozzákezdett a magyar iskola teljes rekonstrukciójához, létrehozva a Szechenyi István Alapítványt, ami mögé odaállt a Kárpátaljai Ferences Misszió és az ő kinttartásuknak, valamint a helyi közösség aktivistáinak köszönhetően 2006-ban átadásra került az új épület. Az épület átadása után válaszreakcióként az állam 2007-ben gyors ütemben felépítette a 90-es évek elején elkezdett immár ukrán tannyelvű iskolát, aminek jelképes átadását 2008. január 13-án, Juscsenko államelnök és Sólyom László kárpátaljai találkozáshoz időzítették. Az átadási ceremónia időzítése sajátos üzenetként is felfogható az állam részéről, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy ez az intézmény a járás számos iskoláival egyetemben ekkor iskolabuszt is kapott abból a célból, hogy a környező, főleg magyar falvakból az ukrán tannyelvű iskolába beíratott gyerekeket behozza. Az átadásakor az épület kihasználtsága alacsony szintű volt, de az igazgató személyes agitációs körútjának és az ukránosítási tendenciáknak köszönhetően mára telítettek az osztályok a környező magyar falvakból naponta beszállított gyerekek révén. Mint látjuk, az ukránosítási állami tendenciákat a helyi hatalom saját eszközeivel is segíti.

A Beregszászi járásban az általunk vizsgált iskolákban és periódusban 47 diákot vittek át ukrán tannyelvű iskolákba, főleg a Beregszászi 1. Sz. Középiskolába. Ez a szám nem tűnik jelentősnek statisztikailag, bár ettől sokkal több magyar gyerek tanul ukrán osztályokban. Azokban az oktatási intézményekben, ahol párhuzamos ukrán és magyar tannyelvű osztályok működnek, ott átvitték az egyik osztályból a másikba, így a tanulói létszámra nincs hatással, de megrendíti az oktatók státusát a magyar tagozaton és kihatással lesz az intézmény rejtett tantervére. Egyes szülők az adott oktatáspolitikai trendre már korábban reagáltak, és az igazgatók elmondása szerint eleve az első osztálytól kezdve az ukrán tannyelvű iskolát választották gyermekeik számára, különösen, mióta az utazás az iskolabuszok hálózata által már nem okoz gondot.

• *Az idén hármat vittek el közülünk tiszta magyar szülők ukrán osztályba. De szerintem az emelkedőbe van, hogy sokkal többen adták ukrán első osztályba, mint magyar első osztályba. Nálunk nem az a probléma, nem azért van több ukrán az első osztályban, mint tavalyelőtt, hanem azért adtak többet ukrán osztályba, mert nekem Újfaluból és Remetéről vannak elsőbe gyerekek, hozza az iskolabusz. Beregi szülők közül hárman adták csak, aki tudom, tiszta magyar szülő és ukránba adta, a többi mind magyarba adta, és vannak olyan szülők, akik félig magyar, félig ukrán vagy az apuka vagy az anyuka ott ukránba adták.*

- *Ugye az ukrán nyelv az kötelező, ukrán nyelvből tollbamondás, plusz a külső tesztek. Ukrajna története, megint csak matematika, úgyhogy úgy gondolták, hogy ezekben az osztályokban, tehát 7., az egyik tanuló 7.-be ment át a másik 2 tanuló pedig 8. osztályban folytatja tanulmányait. Tehát középiskoláig bizonyos szintet jobban el fogják sajátítani, hisz ugye ezekben az, ebben az iskolában minden tantárgy ukrán nyelven folytatódik.*

- *Azzal, hogy Ukrajnába laknak, és kell nekik teljesen tudni ukrán nyelvet. Nagyon sokan dolgoznak Beregszászba, aki dolgozik Beregszászba, az reggel megyen gyereket viszi magával, este jön szintén haza hozza gyereket, avval meg van oldva a Beregszászi utazás. ...*

- *Tehát többségben a barkasziak, azok magyarba járnak. Tehát az ukrán osztályfeltöltése többségben a környező falvakból... Igen, többségben igen a rafajnasi gyerekek 6-kor kelnek és hozza az iskolabusz őket Csongorról, meg Szernyéről is.*

Az arányok szempontjából jól érzékelteti az elvándorlás mértékét a Beregszászi Magyar Gimnázium igazgatójával készített interjú, ahol az igazgató elmondása szerint a jelentkezők aránya drasztikusan csökkent az utóbbi években: „Öt évvel ezelőtt a felvételre jelentkezők száma 170-180 fő volt, míg a múlt évben mindössze 70.” (Az intézmény nyolcosztályos gimnázium, a 4+8-as rendszerben működik, évente két osztályt indítanak, s a 4. osztály után a jelentkezőknek matematikából és magyar nyelvből kell felvételit tenni.)

- *Valójában nálunk nem indokolták, a gimnáziumban ez egyáltalán nem jellemző, hogy átviszik a gyerekeket ukrán tannyelvű iskolákba, viszont az jellemző, hogy a gyerekeket nem adják be a gimnáziumba, mert ezelőtt öt évvel például volt 170-180 jelentkező, most van 70 körül, úgyhogy itt van a probléma, nem avval, hogy már a bekerülteket, azokat innen vinnék át. Valójában nincsen honnan meríteniük.*

Bár az ukrán iskolákra nem terjesztettük ki a kutatást, de a beregszászi városi iskolák helyzetéről rendelkezünk hiteles információkkal. A 2009-es augusztusi ösztanári értekezleten az 1. számú ukrán középiskola igazgatónőjének beszámolója szerint új kihívást jelent számukra, hogy a túljelentkezések miatt engedélyezték nekik, hogy két olyan osztályt is indítsanak, ahol túlnyomó többségben magyar ajkúak tanulnak.

A beregszászihoz hasonló a helyzet Ungváron, Csapon, Nagyszőlősen, ahol már esetleg iskolaválasztáskor nem a magyar osztályt preferálják a szülők, így nem jellemző az iskolaelhagyás, de drasztikusan csökken az első osztályok létszáma. (Beregszászi 6. Számú Általános Iskola, Beregszászi 3. Számú Középiskola, Beregszászi 4. Számú Kossuth Lajos Középiskola, Nagyszőlősi Perényi Zsigmond Középiskola stb.) Talán ezzel magyarázható, hogy az ungvári körzetben 2008-ban 4, míg 2006-ban 6 tanulót vittek át ukrán tagozatra, és közülük is kettőt azért, mert sporttagozatra kívánták íratni, és ilyen magyar nyelvű oktatási intézmény a járásban nem működik. A Munkácsi járásra is a tudatos iskolaválasztás jellemző csakúgy, mint az Ungvárra. A szülők már az első osztály előtt eldöntik, hogy ukrán iskolába adják, s ez főleg Munkácsra jellemző. A járásban egy két tannyelvű osztályokat működtető iskola van, a barkaszi, ahol növekedett az ukrán osztályok tanulói létszáma, de az igazgató elmondása szerint főleg a környező települések magyar tanulói által, akiknek az iskolabusz-hálózat lehetővé tette a beutazást.

- *Ebben az intézményben nem beszélhetünk tendenciáról, mivel egy szülő sem azért vitte át gyerekeit ukrán iskolába, hogy ukrán nyelven tanuljon, hanem azért, mert nincs magyar tannyelvű sportiskola, akik elmentek, csak a sportiskola miatt mentek el.*

- *Egyet sem, mert az elején kiderül, hogy ukrán osztályba fognak járni a gyerekek, vagy magyarba.*

Az iskolaelhagyásra kihatással lehet természetesen a család helyzete is. Erre is találtunk példát a kutatás során.

- *Tehát, mint mondtam, családi okok. Az első esetben szülők kérték, különösen nem magyarították meg, a gyerek nem tudott a 9. osztályban haladni.*

- *Családi okok miatt vitte át a gyereket. A második pedig válás miatt, az anyukával maradt a kislány és ezért visszaköltöztek Csapolckára, ahol az elemi iskolába tanul.*

- *Amúgy Forgolányban kevés a lakos. Sokan elköltöznek Péterfalvára. Már ez is az egyik ok, hogy ennyi kevés gyerek van az iskolában. Ott építkeztek Péterfalván és oda is költöztek. Ott kaptak építési telket, mert a községháza ott van. A községházánál dolgozok, és a községháza azt ösztönözte, hogy építkezzenek.*

A tanulói létszám fogyása kihatással lesz a pedagógusi állomány helyzetére, a munkahelyek számára, és fordítva is igaz, a pedagógusok képzettsége és hozzáállása kihatással lehet a szülők iskolaválasztására. Ezért érdekelt a pedagógusok képzettségi szintje a vizsgált intézményekben. A vizsgálat szerint az intézményekben dolgozó 743 pedagógus közül 76 fő, vagyis a kollégák 11%-a nyugdíjas. A pedagógusok közül mindössze 80-an rendelkeznek érettségivel, illetve szakközépiskolai végzettséggel, ami 11%. Feltételezhetjük, hogy a nyugdíjasok, bár erre vonatkozó adatokkal nem rendelkezünk. A tanárok közül 77-en baccalaurátusi, 58-an magisteri (Master), 526-an specialist oklevéllel rendelkeznek. (A specialist oklevélnek Magyarországon nincs alternatívája, Ukrajnában ebben az esetben egyetemi szintű, pedagógiai szakirányú diplomát jelent.) A negatív folyamatok a munkahelyek megőrzése végett ösztönzően hatnak a pedagógusok továbbtanulási kedvére, ahogy az egyik igazgató mondta, hogy többen is továbbtanulnak specialist szinten, reménykedve abban, hogy így sikerül megőrizni munkahelyüket, ha a tanulólétszám csökkenése miatt elbocsátásra kerülne sor.

- *Megmondom őszintén, hogy nagyon sokan, akinek nincs megfelelő végzettsége, vagy pedig attól félve, hogy az a végzettség nem elég, értem ezalatt a Bechelevr diplomát ugye, oklevelet, azok mennek továbbtanulni, illetve más szakokat is vesznek fel. Tehát nálunk, különösen az alsó osztályban most jelenleg is 3-an tanulnak specialista szakra, hogy ha az esetleges szűkítések lesznek, akkor ők bentmaradjanak a munkájukba. Vagyis komolyan veszik azt, hogy változtatást kell véghezvinni, nemcsak felülről, hanem helyben is. Ahhoz, hogy helyben megmaradjunk. Nagyon sokan úgy látják, hogy a magyar iskoláknak ebből kilábalni nagyon nehéz lesz. Különösen azok, akik tantárgyaikat két nyelven is kell előadni, itt matekre gondolok meg a földrajznál is. Tehát egyre jobban, úgymond a nemzeti államépítés közepette, az ukránság egyre jobban érvényesíti azt, hogy többen vannak, mint mi. Hát mi meg megpróbálunk mindent úgy tenni, hogy tudjunk érvényesülni*

- *A tantestület végzi a dolgát. Úgy mondom meg, ahogy van. Mindegy, hogy milyen politikai irányt vesz az ország, mindegy. A mi tantestületünk, hát már régóta ilyen beállítottságú, hogy végzi a saját dolgát. A feladat az, hogy a programot*

teljesíteni. És megtenni mindent a gyerek érdekében, amit csak lehet, hogy az megkapja azt a tudást, ami egy iskolában megkapható. Én mondhatom azt, hogy vannak eredményeink. Tanulnak a gyermekeink a főiskolán is, a beregszászi, Kárpátaljai Magyar Főiskolán. Tanulnak az egyetemen is és tanulnak Budapesten is. Tanulnak Kijevbe is. Vannak eredményeink és én azért azt mondom, hogy mi nem fogunk rá mindent arra, hogy hát nyelvi nehézségek vannak. Vannak, mint ahogy az előbb is mondtam, vannak nyelvi nehézségek, de ha van akarat, akkor nagyon sok mindent el tud érni a fiatal. Ahhoz akarat kell. Mi pedig, hát próbáljuk őket segíteni. És mi bízunk továbbra is abban, hogy lesznek eredményeink

- *Én mindent megpróbálok, úgy a kollegáknak, mint az előbb elmondtam a kollegáknak is a fülébe rágni, legyen meg, aminek meg kell lenni, ez értem ez alatt a mindenkori okleveleket, a mindenkori továbbképzéseket, a mindenkori 5 évenkénti fokozatoknak a megerősítését, illetve a továbbfejlesztését, mert sajnos nálunk Ukrajnában, és sajnos a világban nagyon sok helyen elsősorban az a fontos, hogy megvan-e az oklevél, megvan-e a papiros róla. Ha megvan a papiros róla, akkor az illető lehet hülye is. Értendő ezalatt, hogy itt is vannak olyan kollegák, akiknek az esze házába nincs meg az a megfelelő kórkép, tehát megvan az a diploma és ezért nehéz kimozdítani a helyéről. Tehát sajnos ez így van.*

Az interjú kapcsán kikértük az igazgatók és a tantestület véleményét arról, hogy miben látják az iskola elhagyásának okát, mivel indokolják a szülők, mikor átviszik gyermekeiket, hogyan látják intézményük saját helyzetét, illetve annak jövőjét. Mind az igazgatók, mind a szülők az okokat elsősorban az ukrain oktatáspolitikai intézkedéseknek tudják be. A legtöbben a továbbtanulási lehetőségek korlátozottságára hivatkozva vitték el gyermekeiket, illetve ezt tartják a gyereklétszám-csökkenés fő okának:

- *Az oktatási, az új oktatási törvények bevezetésével.*
- *Döntésüknek az oka, gondolom lehet az, hogy a továbbiakban gondot okoz a továbbtanulás, mivel ukrán nyelven kell tenni az érettségi vizsgát a vizsgaközpontokban, aztán majd később a főiskolákon, egyetemeken ukránul kell tanulni.*
- *A szülők azzal indokolták döntésüket, hogy a gyerekek könnyebb lesz letenni a magas szintű érettségi tesztvizsgát, ha ukrán tannyelvű oktatási intézményben folytatja a gyerek a tanulmányait.*
- *Hogy később tudjanak a gyerekek egyetemre menni és jobban boldoguljanak az életbe. Az ukrán nyelv elsajátítása végett. Egyébként közepes átlagú tanulók voltak mind.*
- *Ezek a szülők azzal indokolták, első szempont ez az emelt szintű érettségi ugye..*
- *Az érvényesülés az életben, hogy jobban tudjanak érvényesülni.... Ez volt a fő ok. Na még hozzájárult itt a felsőfokú intézményekbe a tesztek, ugye az érettségi vizsgák tehát az emelt szintű vizsgákat ukrán nyelven kell tenni.*
- *Hát ezzel az ukrán oktatási miniszter rendeletével, hogy tehát a gyerekek féltik a továbbtanulást, a gyerekek jövőjét ezzel magyarazzák, hogyha átviszik, a gyerekek biztosabb lesz a jövője továbbtanulás téren.*
- *Hát ezek a szülők azzal indokolták, hogy ők tovább szeretnék taníttatni a gyerekeket, hogy minél jobban tudjanak ukránul, meg, hogy bejött ez a tesztvizsga,*

jól mondom. És a tesztvizsgát, hogy most behozták, a gyerekek még a kérdést sem értik.

- Legfőképpen az ukrán nyelvű érettségi miatt döntöttek így és az ukrán nyelv miatt. A szülők arra hivatkoztak, hogy a gyerek az ukrán nyelvet ukrán iskolában jobban megtanulja és később könnyebb lesz az érvényesülés.

- Az váltsa ki benne, hogy ez az ingatlan változat, az minden ember nincs nem lehet biztos abba, hogy a továbbtanulási lehetőség adott lesz majd a magyar iskola után

- A tapasztalat a következőket mutatja, az első sorban, a felvételizés és a továbbtanulás lehetősége beszűkült az utóbbi két évben, miután megnyitották a vizsgaközpontokat és a gyerekek úgynevezett tesztvizsgákat tesznek, és eleve hátránnyal indulnak az ukrán anyanyelvű gyerekekkel szemben. Miért? Azért, mert magyar tannyelvű iskolák részére kiadott tantervek tartalmukban eltérnek az ukrán tannyelvű iskolák számára kiadott tantervektől.... És felmerül ilyenkor a kérdés, ha nem tanul-ta a gyerek az anyagot, akkor honnan tudja rá a választ.

- Szerintem az ukrainai oktatási politika. Tehát volt egy időben, amikor igen is pozitívan állottak, tényleg nekünk is volt több ukrán gyerekünk, mert akkor úgy gondolták, hogy határkörzet stb., meg akkor úgy még nagyot tett a latba az a bizonyos 20 000 Ft-os támogatás is. Hát most pedig csak egyértelműen ez, hogy hát a felvételi nehézségek, tehát az anyanyelvvel, hogy mennyire meg van szorítva minden.

A felvételi mellett a kárpátaljai magyarok életét, előmenetelét az utóbbi években nagyban befolyásoló ukrán nyelv ismeretnek, és elsajátítási lehetőségének problémája mint döntő kérdés merül fel a tannyelv választáskor:

- A másik tényleg az, hogy nem megfelelően tanítják a magyar iskolákban az ukránt. A szülők ezt megtapasztalták nagyobb gyerekeiken, akik már végeztek korábban, hogy nem boldogulnak a gyerekek, ha akarnának se tudnának elrendezni ügyeket, mert nem megfelelően beszélnek az ukránt. A szülők is ezt tapasztalták. Ez csak egy riasztás volt, hogy bejött ez az oktatási törvény, de ez nagyban hozzájárult, hogy tömegével vitték el a gyerekeket.

- ...gyerekeknek többet kell adni, ezért adnak be ukrán iskolába, hogy az a gyerek többet érjen el az életbe mint ők. Azzal indokolták, hogy szeretnék, ha megtanulnának ukránul, mivel érvényesülni csak így tudnak az életben.

- ... azt próbálták tudtukra adni, hogy mivel ebben a körzetben kevesen beszélnek ukránul és a gyerekek jobb lenne, ha ukrán iskolába járna, mivel ott ukrán közegben van, tud beszélni ukránul. Szóval a gyerekekkel ukránul kommunikálnak.

-jobban megtanul ukránul.

- ...meg megtanulja a nyelvet.

Egyes igazgatók ambivalens módon a szülők részéről tapasztalható ukrán iskolaválasztást az utóbbi években hozott 461-es kisebbségi oktatást érintő intézkedéssel magyarázza, amely előirányozza, hogy a nemzetiségi iskolákban az elemi iskola után az oktatást átírányítási technikával ukrán tannyelvűvé tennék. Ez az elhíresült miniszteri rendelet, amely a magyar médiának köszönhetően a köztudatba úgy épült be, mint minden baj okozója, ami lényegében az egyik kárpátaljai magyar párt hatékony tájékoztatáspolitikájának megfelelően sugallta ezt, ezzel részben feledtetve a felvételi rendszer kialakításakor képviselt ténykedésüket. Amennyiben a 461-es számú rendelet lenne az oka a magyar szülők azon lépésének, hogy gyermekeiket

átvizsik, vagy eleve ukrán iskolába íratják, úgy a szülők döntésükkel ennek a rendelkezésnek a hatását és intézkedéseit keveslik.

- *Gondolom, hogy mindezek a tendenciák, amelyet hoztak legutóbb, az egyik a 461-es rendelet, amely ugye előírja, hogy a két tannyelvű magyar tanintézményekben, tehát a fokozatos bevezetése egyes tantárgyak fokozatos bevezetése ukrán nyelven. Természetes a szakkifejezések elsajátítása ukrán nyelven, ezeken a különórákon.*

Az ukrán iskola preferálásához igen nagy mértékben hozzájárul az a kisebbségjogi deficit, amit az utóbbi évek, a felgyorsult nemzetállamot építő ukrán nemzetpolitika okoz, ami az élet minden színterére kihatással van. Ennek a politikai trendnek a hatását önhibájukként érzékelik a kárpátaljai magyarok, vagyis mintha a magyar hibás lenne abban, hogy magyarnak született Kárpátalján és az ő felelőssége, hogy ezt a hibáját kiküszöbölje. Ezt a hangulatot az állami szervek képviselői, a vezetők hangoztatják a különböző fórumokon és az ukrainai sajtó révén tényként kezelik. Fel sem merül a kárpátaljai magyarok széles rétegeiben, hogy lehetnének kisebbségi jogaik, amelyek számukra biztosítanák az esélyegyenlőséget a tanulás, a továbbtanulás, a munkába állás terén, biztosítaná a magyar nyelvhasználatot bizonyos területeken, élethelyzetben és közösségekben, a közigazgatásban. Az eszköztelenség és kisebbségi jogok gyakorlásának a hiányára utal, hogy elfogadják azt az ukrán állapotot, amely azt követeli, hogy minden munkahelyen és minden élethelyzetben tökéletesen, „perfect” ismerjék az államnyelvet. Ezt az elvárást tudatosítja a média a kárpátaljai magyarokban, míg az ukrán lakosokat a magyar expanzióról, az agresszív magyar terjeszkedésről győzködi. (Lásd www.youtube.com/watch?v=BOC30B0DA "Загроза: Угорський напрям".)

- *Hát amiről beszélünk, ugye, tehát az, hogy a gyerek, ha itt lakik Ukrajnában, ez az államnyelv és hogyha odanél, akarták, hogy akkor ne az ő hibájukba essen, hogy tudják a nyelvet, hogy hivatalokba vagy akárhová mennek tudjanak.*

- *Megszólalni tudjanak és érvényesülni, így a munkahelyekre is már csak újabban úgy vesznek fel, mert most nyílt meg egy üzlet, ez a Bárva Szőlősön és a magyar ajkú embereket nem veszik fel.*

- *Azzal, hogy Ukrajnába laknak, és kell **nekik perfekten tudni ukrán nyelvet.***

- *Az érvényesülés az életben, hogy jobban tudjanak érvényesülni, a nyelvtudás képességével indokolták.*

- *Szóval úgy is mondták a szülők, hogy hát na majd elveszett, elveszett emberek lesznek a gyerekek, majd a későbbiek folyamán.*

- *Az emberek csak azt látják, hogy azok, akik nem tudják teljes egészében az ukrán nyelvet anyanyelvi szinten, azok kevésbé, úgymond tudnak érvényesülni...*

- *Hát az utóbbi időnek a politikája, tehát ennek az öt évnek a politikája, nemzetiségi, nemzetiségek elleni politikája, amely megnyilvánul, mindenben tehát megnyilvánul a mindennapi életben az oktatásban. Mióta viszont Vakarcsuk került az oktatási minisztériumnak a székébe, ez még hatványozódott. Tehát ha ez a tendencia folytatódni fog, lassacskán a magyar iskolákat fel fogjuk számolni...*

Az új oktatási trend elsősorban a vegyes házasságban élők iskolaválasztását befolyásolja, ők azok akik az ukrán oktatást preferálják:

- *Meg egy kislány volt, akinek az anyja ukrán, ukrán anyanyelvű, ukrán nemzetiségű és akkor az vitte át a 9.-be a gyereket. Tehát 8 osztályt járt nálunk, és 9.-ben ment át.*

- *De vannak ugye egyes olyanok....., akiknek az anyukája mondjuk ukrán vagy ukrán szakos is, ugye hát adja, pedig itthon is be tudna segíteni neki abból a tantárgyból, úgyhogy ezzel indokolják, hogy nem tudnak eléggé ukránul, pedig hát az élnyelvbe tanulják meg ugye az ukránt... Elmennek reggel, de délbe jönnek. Nem tanulnak többet, mintha itt tanulnának, vagy ha leülne otthon veled a szülő, aki ért is...*

Az ukrán nyelv oktatásával kapcsolatban a pedagógusok, igazgatók véleménye szerint a fő probléma a sajátosságokat figyelmen kívül hagyó tantervekben, tankönyvekben, követelményekben, a módszertani eszközök hiányában kereshető. A kisebbségek számára előírt, az ukrán anyanyelvűekkel azonos követelményrendszert úgy tűnik, sokan elfogadják, mintha nem érzékelnék ebben a diszkriminációt, vagy nem merül fel bennük, mert már elfásultak, esetleg az utóbbi évek rájuk nehezedő nyomásgyakorlásának eredményeként már nem is merik ezt a kérdést felvetni.

- *A legnagyobb probléma az oktatási program, tehát belelapoztam az irodalomkönyvekbe, a gyerekek irodalmi könyvébe, hát hogy ukrán nemzetiségű iskolának való, nem ezeknek a gyerekeknek, nem ezeknek a követelményeknek, tehát az nem egy nemzeti iskolának az egy, egy ukrán oktatásterv, amit kiküldenek a nemzeti iskolába az az ukrán ajkú gyerekek valóság és az, hogy ránk erőszakolják és akkor 40-45 perc alatt nem, nem tanulják meg. És olyan írók, költők vannak..... ezek az újak, akiket tehát én még nem is ismerek. Csak akkor, amikor én tanultam azok, azok se voltak és most, most azok olyan divatba jöttek és arról, hogy tehát olyan szövegek vannak a könyvben, hát szerintem az, azt lehetetlen, hát ez, ez a módszertan, szerintem, hogy, amit mi kapunk, lehetetlen a gyerekeknek tanítani, magyar ajkú gyerekeknek és magyar környezetbe lehet.*

- *... 45 perc alatt, tehát 45 percig úgyse tud a szülővel ukránul. 45 percet ül az órán, a szünetben magyarul beszélnek.*

- *Régen azért könnyebb volt az orosz nyelvvel, abban az időszakban jobb könyvek voltak. Szerintem hiányoznak ezek a nyári táborok, mert van most táborozás egy hónap és nálunk az iskolában június 1-től június 28-ig, na de megint csak magyarul, de lehetne egy ilyen egyéves, vagy pedig.*

- *Hát ez sem jó járt, én szerintem ez is nem nagyon jó, másik az is, hogy a könyvek amékből tanulnak, nem nagyon jó én szerintem, én tanítom ukránt és látom, hogy nem nagyon jó van összerakva. Ukrán nyelvet kell úgy tanítani, mint idegen nyelvet, mert ezek a gyerekek nem hallják ukrán nyelvet sem otthon, sem maguk között nem beszélnek ezen a nyelven, csak az osztályba. Nekik ukrán nyelvet kell úgy bevezetni, mint idegen nyelvet. És akkor az lenne nagyon sok hát példa olyan, hogy harmadik osztályba nagyon jó osztály nekem tavaly volt, megtanultunk, két gyakorlatot meg csináltunk az órán és egybe három mondat, de olyan mondatok, ahová be kellett pótolni szavakat. És ezeket a szavakat a gyerekek bepótolták meg is tanultunk minden mondatból volt hat-hat szó már húsz szót megtanultunk az órán, tudták hova tenni milyen szó mit jelentett. Már másik mondatot is próbáltunk összerakni azokkal a szavakkal. És én tovább keresem a könyvben ugyanezekkel a szavakkal gyakorlatokat már nincsen, haza adom nekik gyakorlatokat, ahon csak gyakorolnak az írást, de az hogy ők nem értnek, mit írnak, az biztos.*

- *...így járnak gyakran hozzánk az ukránok, igen, oktatást ellenőriznek, mondom, hogy menjenek be egy angol órára, és miért szeretik a gyerekek az angolt és*

tudják már, mint az ukránt, és miért szeretik, mert ott a gyerek 4 éven keresztül ilyen témakörökben beszél, hogy az én családom, a mi iskolánk, hogy megyek az üzletbe vásárolni, hogy megyek el moziba, menni kell egy vetélkedőre, tehát itt pedig mint 2. osztálytól kezdődik az ukrán, az a 2.–3. osztályos gyerekek tanulják a szabályokat. Szegény gyerek bemagolja azt a szöveget, nem is tudja megmondani, hogy hol él, apuka hol dolgozik, anyuka hol dolgozik, hogy hívják a községet, milyen utcán lakik, azt nem tudja megmondani, de szegény a szabályokat bemagolja, tehát ezen, ezen kellene változtatni. És az angol nyelvet éppen ez, hogy csak olyan témakörökben beszélgetnek, és majd 5. osztálytól kezdik a gyerekek tanulni a szabályokat, helyesírási dolgokat, tehát ezek szerintem, hát tanulnak valaki, hogy kettest ne kapjon. Szeretik a gyerekek, mert nem erőltetik az angol nyelvet, mert nálunk is az angol nyelvet már, hát már lassan 6 vagy 7 éve nincs a 2. osztálytól csak, a gyerekek megkedvelték, szeretik. Az is, hogy még egy úgy értem szerintem ezek az angol módszereszek, hogy mi az oka, azt tudják. És azt szeretik a gyerekek, mert ha szólnak angolul, válaszol az a gyerek is. Ukránul hozzászólnak, nem tudja, a gyerek, aki így igen.

- Ha olyan tanmenet lenne legalább, hogy a magyar iskolába is meg tudják tanítani a gyereket, nem csak azok a szabályok nem kimondottan olyan magas szinten, hogy amire a gyerekek egyáltalán nincs is szüksége, figyelni is a beszédkészségre elkülönített óraszámokban alsó osztályban, mert ott kéne, akkor meg tudnánk az ukránt a magyar iskolákba, a magyar osztályokba is tanítani, de tehát mivel, hogy nálunk a program teljesen más, meg tehát nem egyezik meg a kisebbségi, nemzetiiségi iskoláknak az igényeivel. Azért már a szakmába 30 éve dolgozom, és már olyan tapasztalatom van, hogy biztos, hogy ilyen, ilyen módszerek mellett meg ilyen tanmenet mellett biztos, hogy nem tanulják meg. Hát évről évre. Mondtam, hiába adok nekik minél több óraszámot, a legtöbb óraszámot, keretet adtam nekik és még akkor se, akkor se. Eredményt nem értünk el.

Az erőszakosan asszimiláló ukrán állampolitika eszközét látják az állami ukrán nyelv oktatásával kapcsolatos intézkedésekben, a kialakult nyelvoktatás helyzetében az igazgatók egy része, akik szerint nem az ukrán nyelv oktatása a cél, hanem ez csak eszköze a minél hatékonyabb és gyorsabb asszimilációnak. Ennek tudják be azt, hogy az ukrán nyelv elsajátítása érdekében a kisebbségi iskolákban valódi, pozitív lépések nem történtek a függetlenség óta eltelt időszakban, és a vezetők a követeléseken, az ellenőrzéseken kívül a probléma megoldásának lehetőségeivel, az érdekeltek bevonásával nem is akartak komolyan foglalkozni.

- Meg lehet tanulni az ukránt is. Minden esetre azért bennem is van egy kis tüske, mer a lényeg az, hogy mi is úgy vettük észre, hogy talán nem is akarják, hogy a magyar gyerek tudja az ukránt. Én megmondom, úgy ahogy van. Nem számít az, hogy be van kapcsolva, nem akarják. Mert amikor én évekkkel ezelőtt mondtam a magamét a tanfelügyelőségen, hogy hát figyeljenek, hogy álljunk már hozzá más-képpen. Na próbáljuk meg így, vagy próbáljuk meg úgy. Nem, azt csak úgy lehet megpróbálni! Ahogy ők azt gondolják, kiosztották nekünk. Meg hát ugye az ember sokat tapasztalt ezen a munkahelyen. Annak idején az orosz érában kezdődött az előkészítő osztállyal az iskola a gyerek részére, azután mehet az első osztállyal, hát hat nap tanultunk egy héten, a szombat is munkanap volt. Az első osztályos gyerekeknek 6 orosz órája volt. Tehát mindennap egy orosz óra. Mindennap egy orosz óra. És akkor mindennap milyen volt a beosztás, a program mindennap, az első osztályos

gyereknek meg kellett tanulni 4 új szót, amit a következő órán, már másnap, már nem volt az ilyen szlovoszocsetanyije (szóösszetétel, oroszul sk.). Például mondjuk asztal mondjuk fehér, ez volt az a szó. Az asztal fehér. És akkor már megkérdezte tőle a következő órán, hogy hát van e nálatok asztal, hol van az asztal stb. stb. stb., és így fejlődött a gyereknek a tudása az első osztályban, az első osztályos gyereknek a tudása. Én ki merem mondani azt, hogy abban az időben, hát én nagyon sok órát lelátogattam az első osztályban. Szerettem lenni az orosz órán. Az első osztályba, mert láttam a gyereknek a fejlődését. Most az ellenkezőkét váltják ki. Nem mondok nagyot, hogyha azt mondom, amikor kipróbáltam egy olyan dolgot, hogy na csak mondom az 5. osztályba vagy a 6. osztályba tegyük ki csak azt a képet, ami az első osztályban volt az oroszórán és hát beszéljessenek erről a képről. Az történt, ami vártam. Hogy az 1. osztályosok több mondatot tudtak megfogalmazni a képről, mint a 6. osztály. És mi ezt ajánlottuk, próbáljuk az ukrán nyelvet is ilyen formába tanítani. Nem! Nem! Nem! Ki mertem mondani azt, hogy próbáljuk úgy tanítani, mint az idegen nyelvet. „Maga mit gondol, hát az ukrán nyelv az, az....” Tehát nem mentek bele abba, hogy idegen nyelvként. Kértük, hogy idegen nyelvtanítási módszerrel próbáljuk. Tehát felfogták a dolog lényegét, megértették? Nem akarták felfogni. Az volt a válasz rá, hogy hogy gondolom én azt, az ukrán nyelv az állami nyelv. Az állami nyelv, az nem idegen nyelv. Jó, értem, én megértettem magukat, de ne felejtsek el, hogy a magyar gyereknek éppen olyan idegen, mint az angol vagy a német vagy a szlovák vagy akármelyik, éppen olyan idegen, mert ezek a gyerekek akkor hallanak ukrán szót, ha eljöttek az iskolába. Na hiába beszélünk. Ezt nem csak én mondtam azt azt megbeszéltük a magyar tannyelvű iskolák igazgatói, de hát... nem ment.

- Most ugye még a választások előtt is állunk és, hát ki tudja, hogy majd maga az államelnök hogy fog ehhez az egészhez viszonyulni. Nem kevés levelet juttattunk el annak idején a miniszterelnöki kabinetbe, akár a miniszterelnöknek, akár Vakarczuknak, annak idején Juscenkónak is. A válasz mi volt, hát én már csak nevettem, mer úgy képzeltem el, hogy hát halljátok hát ezeknek lehet, hogy nincs papírjuk. Küldünk nekik, hogy írják meg a választ. Paródia, paródia, de sajnos ez van. Ez csak hitegetés! És jött válasz: Á dehogy! Nem! Hát olvasom a Kárpáti Igaz Szóba tegnap, hogy hát a Gáti iskola igazgatónőjének jött most meg a válasz. Na de hát milyen válasz, szégyellem magamat! Meg minden oktatásügyi dolgozók szégyellhetik magukat! Hát ilyen választ nem kellene írni azért. Ha ennyire tisztelnek bennünket, akkor inkább valóba ne írjanak semmit! Nem kell hazudni az embereknek. Ugye a vizsgaközpontnak az igazgatója a főigazgatója, az megírta, hogy mi a helyzet. Nem lesz semmiféle változás. Majd az emelt szintű érettségi vagy tesztek, tesztkérdésekre semmi! Most a két periódus között, a két választási periódus között most nagyon nekiugrottak, hogy lesz, így lesz, ezt fogjuk csinálni, azt fogjuk csinálni. Nem fognak semmit csinálni! Sajnos. Hitegetés, igen. Nem tudom, hogy az emberek mennyire fogják fel az egészet, de nem az, aminek lenni kell. Nem úgy gondolkodnak a felsőbb szinten, mint ahogy azt elváránk. De hát ugye nekünk sok elvárásaink vannak. Kérdés, hogy mi valósul meg.

Az iskolaválasztási tendenciával kapcsolatban kialakult helyzetben a felelőséget a pedagógusok egy része a szülőkre és a családokra hárítja, akik nem látják az iskolaválasztás hátrányait, és a gyermek boldogulását nem a gyermek következetes, képességeinek megfelelő kitaró tanulása révén kívánják biztosítani, hanem

a legegyszerűbb, maguktól a felelősséget elhárító lépést választva az ukrán iskola által. A pedagógusok többsége a tudatos, következetes magyar nyelvű oktatás mellett áll ki.

- *A szülők téves felfogása a gyerek jövőjéről, valamint a nagyravágyás, hogy megmutassák, hogy ők másképp csinálják.*

- *Akkor a szülők ugye ebből kifolyólag ugye megijedtek, és hát milyen jó lesz, ha a gyerek fog tudni ukránul, de ezzel még a tantárgyat még nem fogja tudni ukránul. Millió, biztos, hogy magyarul gondolkodik a gyermek. És sok szülő biztos így fogja fel és ugye nem adja. De vannak ugye egyes olyanok, meg olyan is közte, akiknek az anyukája mondjuk ukrán vagy ukrán szakos is, ugye hát adja, pedig itthon is be tudna segíteni neki abból a tantárgyból, úgyhogy nem sokan így tőlünk is ezzel indokolják, hogy nem tudnak eléggé ukránul, pedig hát pedig az élőnyelvbe tanulják meg ugye az ukránt és ott csak mi. Elmennek reggel, de délbe jönnek. Nem tanulnak többet, mintha itt tanulnának vagy ha leülne otthon vele a szülő, aki ért is egy kicsit.*

- *Otthon apuka, anyuka magyarul beszél, napközben magyarul beszél, televíziót, magyart néznek, a könyvek, folyóirat, minden magyar, tehát lehetetlen.*

- *Volt, hogy olyan eset volt, hogy a gyerek elment tőlünk, és akkor 2 hónap múlva a gyerek, egyszer a gyereket megsajnálta, mikor látták a szülők, hogy a gyerekeknek nem jó. Pedig el, pedig elvitték második osztályba és a gyerek visszajött. Eltelt 2-3 hónap és én visszavettem. Visszavettem, mert visszavettem, mondták, hogy a gyereklétszám meglegyen, és sajátom, orosz szülők, tehát nem beutas gyerek.*

- *Én meg szerintem, amék gyerek tanul hát a kislány is magyar iskolát fejezett be, magyar gimnáziumot, aki tanul, meg van tehát nagyon sok példa, hogy a mi végzőseink tehát orvosként dolgoznak, mérnökként dolgoznak építkezésen, nem kellett (...). Tehát újságíróként dolgoznak és megállják a helyüket az anyaországba is, aki, aki akar elérni, tehát nem kérdéses, hogy itt fog boldogulni, hogy még mi. Van rá példa, igen.*

- *Mondjuk én nem vagyok ennek híve, mert ha a magyar szülő odafigyel időbe az ukrán nyelv oktatására függetlenül attól, hogy ő orosz vagy bármilyet tanul, akkor a gyerek meg fog tanulni ukránul.*

- *Hát énszerintem a szülők hozzáállása, mert hát azért mi mindig magyarázunk, hogy nem származik abból jó, mert attól, hogy mert attól, hogy a gyerek még valamit fog tudni makogni ukránul, de a tantárgyat azt nem fogja tudni, megérteni azt a fizikát vagy matematikát, csak az anyanyelvén magyarul. Hát csak ez, hogy a szülők. A gyerek nem is akar menni, itt lehet, hogy a szülő ösztökéli, hogy mégis, nem számít, hogy a gyerek nem tud írni, csak a szülők kényszerítik, csak a szülők.*

- *Szerintem nem tesznek helyesen, mert végül a gyerek sem ukránt nem tudja megfelelő szinten, se a magyart. A magyart csak a szülőktől. És ha meg is tanul bizonyos szinten ukránul beszélni, de a többi tantárgyból sose fog olya szinten teljesíteni, mint az ukrán gyerekek, akkor mindig le lesz maradva és egy szülőnek mindig az a célja, hogy tovább tanuljon a gyerek, akkor végül is nem jól döntött, mert nem biztos, hogy több tantárgyból olyan szintet fog tudni elérni.*

- *Hát az én véleményem szerint az anyanyelvén tudja a legtöbb tudást az ember megszerezni az anyanyelvén. Nagyon fontos, hiszen ezen tudjuk magunkkal vinni a kultúrát, a műveltséget és tudást. Hát szaktantárgyakat szerintem nehezen tudják*

azok a gyerekek elsajátítani, akik 5-6. osztályból mentek át ukrán tanintézménybe, hiszen azoknak elég először a nyelvet megtanulni és így lemaradnak a tantárgyak oktatása terén, tanulása terén, majd leszakadás várható szerintem, mert így nem tudják tehát nagy tudásra. Tehát a tanulás szükséges ahhoz, sok tanulás, hogy ők fel tudják dolgozni és szerintem ezt egy ötödikes, hatodikos gyerekek képtelenség.

- Az emberek csak azt látják, hogy azok, akik nem tudják teljes egészében az ukrán nyelvet anyanyelvi szinten, azok kevésbé, úgymond tudnak érvényesülni, habár, hogyha a statisztikát vesszük figyelembe, akkor úgy az iskolába, mint a környezetemben is majdnem mindenki, aki valamire vitte ukránt nem tanult, hanem csak az iskolában és magyar oktatási intézményben végzett. Sőt nagyon sokan magyar szakon, illetve Magyarországon is.

- Szülői fejjel, hogy ők hogyan gondolkoznak, nem tudom, ebbe nem tudok eligazodni, mert valóban itt ha a gyerekek a tudását figyeljük, ez szerintem hátrány lesz neki. Mert van nagyon sok olyan szülő, aki maga sem beszél ukránul, és ukrán osztályba adja a gyermekét. Segíteni eleve nem tud neki, akkor ez most csak annyiban lesz most a gyerekek valami előnyösebb, hogy már gyerekkorában hallani fogja az ukrán nyelvet, és lehet, hogy megtanul valamilyen szinten ukránul, de a tudása nem biztos, hogy ezzel egyvonalon fog fejlődni. Ez szerintem viszont visszaesés lesz, egy 50%-nál biztos. Tehát most, hogy ők miért gondolják úgy, hogy nekik jobb lenne... egy az, hogy mondom félnek attól, meg eleve az van nálunk most, mindent ez a nyelvi problémát, ami most jelenleg fennáll. Most pedig az, hogy ha valamelyik értelme-sebb lesz, és fog haladni ebben az ukrán osztályban, akkor lehet, hogy a vizsgákkal kapcsolatosan, és a továbbtanulással később könnyebbség lesz a számukra (egy harmadik személy beszél).

- ...De én utána érdeklődtem, hogy hogy is mennek ott a gyermekeink, mert nagyon érdekelt a dolog, nagyon nehéz nekik beilleszkedni. Még aki első osztályba vitte oda, azt megértettem, de aki már 6. osztályba vagy felsőbb osztályba vitte át, azt sehogysem.

- Hát, az egyik indok, ami szerintem helytelen, a szülők abban a hiszemben vannak, hogy az életben majd jobban boldogulnak ezek a gyerekek és jobban érvényesülnek. Ez a fő motiváció. Aztán nincsenek vele tisztában, hogy mekkora kárt is okoznak a gyerek boldogulása szempontjából és továbbtanulása szempontjából a továbbiakban. Itt gondolok elsősorban arra, hogy az anyanyelvű oktatás nélkül a tudományokat elsajátítani nem lehet, nem kell csak őseinktől, tehát régiek közül szeretném idézni Bessenyei Györgyöt, aki már régen megmondta, felvilágosodás korának kiemelkedő alakja, hogy „minden nemzet a maga nyelvén lett tudós, az idegenén sohasem”. És azonkívül zavart okoz a gyerekek gondolkodásában egyaránt.

- Hát ha sikerül meggyőzni a szülőket arról, tulajdonképpen, hogy nem helyes, hogy ukrán iskolába adják a gyerekeket, akkor van remény, mert több mint 15 felső osztályosunk lenne. De már az óvodában döntik el, hogy ukránba szeretnék adni. És örülünk, ha közülük 5 gyereket össze tudunk szedni a 15-ből. Ha majd tudnánk az óvodában utolsó, vagyis végzősöknak meggyőzni valahogy, akkor lenne remélhető, hogy elkezdenék a gyerekeiket akkor.

Ami a közhangulatot illeti, a helyzettel kapcsolatban a tantestületek és azok vezetőinek véleménye sokféle. Egyes tantestületek közhangulatára jellemző a depresszív magatartás, nem látják a kiutat. Reménykednek, főleg a külső tényezőktől

várják a megoldást, de egyelőre mintha nem is keresnék maguk azt. Az oktatási trend kenyérkérdéssé válik a pedagógusok számára, így érthető az elkeseredettségük. Főleg azok számára, akik a szovjet rendszerben tanultak, és önhibájukon kívül ukránul nem is tudnak, mert akkor az orosz volt a kötelező. De azok a fiatalok sem tudnak ukránul, akik az „országváltáskor” éppen az átmeneti időszakban jártak iskolába, egyetemre, amikor nem vagy rendszertelenül, alig tanították az ukránt, ráadásul minden eszköz nélkül, olyan pedagógusok, akik valamilyen szinten beszélték a nyelvet. Az ukrán nyelv oktatásának feltételei és helyzete lényegében alig egy évtizede, hogy úgyahogy rendeződött. Míg a lehetőségek terén alig történt valami, az elvárások egyre nőttek, ma már az államnyelv anyanyelvi szintű ismeretét kérik számon. Ezt a helyzetet nehéz kihívásként megélni, de mintha egyesek nem is keresnék a lehetséges válaszokat, a közösségben rejlő erőt, hanem szenvedő alanyként várják a megváltó intézkedéseket hol Magyarország, hol Ukrajna irányából.

- *„sajnos vagyunk olyan szorításban, hogy már néha magam is ott tarok, hogy ha azt mondanák, állj a falhoz, odaállnék oszt azt mondja, hogy ukrán vagyok, mert ebből a munkahelyből van a megmaradásom lényege, innen kell eltartani magamat. Tehát nagyon megszorított helyzetbe vagyunk. És ami Kárpátalján dominál, az, hogy mindig az számít, hogy ki kinek a kicsodája. Vegyünk már oda a vezetőségnek olyan embereket, akik oda valóak. Ne onnan induljunk ki, hogy ez ennek az akárkije! Mind-egy, hogy hülye, elnézést kérek, de az az akárkije, az adja. Rövid időn belül nem tud megváltozni.*

- *Igen, tehát a tendencia az első, ami nagyon soknak az érdekét, vagyis nagyon soknak a véleményét most kiváltotta az, hogy egyre kevesebb az a tanuló, aki akar tanulni, s jó a tanulmányi előmenetele. Úgyhogy nagyon sok kolléga panaszkodik, hogy rendszeresen nem készítik el a házi feladatot, nincs kivel foglalkozni. Itt nehézséget okoz nekünk az, hogy részt kell vennünk mindenféle megmérettetéseken, értem ezalatt a tantárgyi vetélkedőket, különböző járási versenyeket is. Ha az elmúlt öt vagyis az öt évvel ezelőtt még minden osztályba akadt három-négy olyan tanuló, akivel lehetett foglalkozni elmélyített szinten, akkor ez az utóbbi két évben jelentősen megcsappant. Úgyhogy minden kolléga próbál kiutat találni ebből, hogy hogyan lehetne a gyerekeket érdekeltté tenni a tanulásban, hisz ha nem tanulnak, akkor továbbtanulási lehetőségük lecsökken a nullára.*

- *Nagyon borúlátó vagyok, nem tudom, hogy meddig fogunk még így létezni.*

- *El vannak keseredve, hogy nem lesz munkájuk.*

- *Én mondjuk nagyon kétségbe vagyok esve. Ha ez így megy tovább, hogy egyre kevesebb gyerek fog magyar tannyelvű iskolába iratkozni, akkor mi meg fogunk szűnni. Remélem, hogy ez átmegy majd, a szülő rá fog jönni, hogy rosszul döntött, csak azok a gyerekek, akik már így kezdik, azok eleve nem lesznek se magyarok, se ukránok. Identitástudattal nem lesznek.*

- *A magyar iskola helyzete elsősorban központilag meghatározott. Ukránul kell tanítani a történelmet, földrajzot. Lassan bevezetik minden tantárgyból, és az nem a szülőknek na meg nem a tanároknak a függvénye, tehát **mi itt magyarok keveset teszünk, vagy nem tudunk tenni ez ellen, mert olyan utasítások jönnek, hogy nekünk végre kell hajtani, akkor azt mondjuk, hogy meg vannak kötve a kezeink és tehetetlenek vagyunk, hát ez nem tőlünk függ a magyar iskola helyzete. Milyennek látom: attól függően, hogy a választások most milyen eredményeket hoznak,***

meg hogy fog a Janukovics hozzáállni a nemzetiségi iskolákhoz. Meg az oktatásügyi minisztérium milyen rendeleteket fog hozni, meg milyen rendeleteket fognak aláírni. Meg mennyire leszünk képesek mi magyarok ezeket a rendeleteket elfogadni vagy ellene tenni valamit. Itt mi abszolút tehetetlenek vagyunk, ilyen szinten.

- *Csak annyit tehetünk, hogy beszélünk a szülőkkel, ennyit tehetünk, az már az ő lelkiismeretükön múlik.*

- *Hát remélem, hogy megmarad a magyar iskola, ha a törvény szerint nem fogják kötelezni azt, hogy magyar osztályokban ukránul tanítsanak, akkor a magyar osztályok megmaradnak.*

- *Hát, kicsit félek, mivel az elmúlt években több mint 100 diákkal csökkent a létszámunk, ami azt jelenti, hogy egyre kevesebben lesznek, és ha nem fog változni a helyzet ez a szám egyre csak csökkenni fog, mivel a szülők már eleve ukrán osztályba adják a gyerekeket, holott ez nekik nagyon nehéz, mivel teljesen ukránul kell tanulniuk.*

- *Az oktatási intézmény jövőjét hát szomorúan látják, el vannak keseredve. Ha így folytatódik, akkor megszűnik az iskola előbb-utóbb. Ha 40 gyerek, nem tudom, van Ukrajnában törvény talán 40-44 gyerek kell, hogy legyen. Ha ez alá süllyed, akkor bezárják, másikhoz csatolják. Tehát bizonytalannak látják a jövőt. Hát énszerintem igen. Ilyen negatív véleményt nem hallottam, pedig már én is itt vagyok mindössze 30 éve a kollektívába. Régi munkatársak ezek, úgyhogy szerintem ugyanazon a véleményen vannak.*

- *Hát egyelőre nem látom túl rózsásan, mivel hát már mondtam ezelőtt, hogy a jelentkezők száma megcsökkent, de hát én felsoroltam ezeket a falvakat ahol, ahonnan jött három, négy, öt gyerek, például a beregszászi Kossuth Lajosból 20-24 gyerek jött, ahol most csak egy pár gyerek tud jönni, most annyi gyerek jött hozzánk, a gimnáziumba, hát például az intézményből, amennyit ők felvesznek az első osztályba. Tehát a probléma, problémák egyelőre, hogyha nem változik meg a tendencia, akkor hát azt kell mondanom, csökkenni, fog a létszámunk, ameddig tudjuk, hát fogjuk tartani magunkat.*

- *...a magyar iskolának most attól függ, hogy mit fog hozni a választás nagyon egyszerűen megmondom. Ha egy nacionalista államfő lesz, akkor ez a tendencia a minisztertől, a kabinettől kezdve folytatódik, ami itt megindult. Akár egy tíz éven belül a magyar iskolának vége nemcsak magyar minden nemzetiségűnek. Ha figyelembe veszik a nemzeti kisebbségnek, nem azt mondom követelményét, hanem jogait és ezt be is fogják tartani, akkor a magyar iskolák, nemzeti iskolák akár Kárpátalján, akár Ukrajnában meg fognak tudni, maradni.*

- *a pálfordulóban, a most következő elnökválasztásban, valamint Janukovicsban bízhatunk.*

Akad egy-két iskolaigazgató, aki pragmatikusan, az intézményi munkahelyek és gyereklétszám megőrzése érdekében kompromisszumos módon a kisebb ellenállást választva nyitott ukrán osztályt, illetve a megmaradás érdekében tervez ilyen lépést.

- *Akkor a 2010/11-es tanévben szeretnénk, hogyha lenne elég jelentkező, akkor a magyar nemzetiségű gyerekeknek, akik ukrán tannyelvű iskolában tanultak meg az általános iskolában, de és szeretnénk egy ilyen egyházi intézményt, mert ott szeretnénk tanulni, és egy ukrán tannyelvű osztályt is nyitni, amékből tehát a fő tantárgyakat tanulják ukránul, továbbra is ukránul, ahogy eddig 9 évig már, de kötelezően tanulják*

majd a magyar nyelvet és irodalmat, a magyar nép történetét is, a hittant magyarul és minden mást, ami a neveléssel kapcsolatos, ez mind magyarul történe, a kollégiumban magyar, tehát magyar lenne minden és, és a gyerekek is tehát mindenképpen magyar nemzetiségű kell, hogy legyen és tudjanak jól, tehát magyarul beszéljenek, és tehát, hogy nem szeretnénk őket kizárni abból, hogy egy egyházi iskolába járjanak, csak azért, mert ők egy ukrán tannyelvű iskolába jártak eddig, tehát általános iskolába, és, és nehéz nekik átállni, mondjuk egy magyar tannyelvű iskola, tehát, hogy utolsó 2 évet, tehát a középiskolát, hogy befejezzék magyarul anyanyelvű iskolában. Igen, tehát nem, igen, tehát nem is célszerű áttenni, a másik pedig az, hogy ez nem azt jelentené, hogy megszűnne a magyar nyelvű osztály, de aki általános iskolában magyar tannyelvű osztályba járt, azt csak a magyar tannyelvű osztályba fogjuk felvenni, nem, nincs olyan, hogy átmegy az ukrán tannyelvű osztályba, tehát ezt, ez nem azt jelenti, hogy akkor már néhány év múlva nincs már tehát esetleg nem lenne magyar osztályunk, remélem, hogy ez nem fog bekövetkezni, az csak azért lenne, mert nem lenne jelentkező, aki magyar tannyelvű iskola után jönne, mert ugye, ha nézzük a tendenciát, most az 1. osztályokban nagyon sok, több iskolában, vagy nem is nyitottak, vagy csak 3-4 gyerek van tehát az osztályba, és ha azokat vesszük, akik most 1. osztályba 3-an indultak, tehát akkor 10 év múlva nem biztos, hogy az a 3 majd hozzánk jön, vagy még mindig a magyar tannyelvű diák ukránba fog járni, mert Karácsván, itt csak elemi iskola van, mivel most már a 2. tanéve úgy van, hogy nincs magyar tannyelvű osztály, hanem van most már 3 ukrán tannyelvű osztály és egy magyar gyerek sem tanul, aki magyarul szeretne tanulni, 1. osztálytól az vagy Keresztúrba megy, vagy esetleg Tiszaiújhelybe megy felvételizni, tehát hogyha itt 10 vagy 15 évre előre nézem, az attól függ, hogy a szülők mennyire, mennyire igen, tehát lesz jó az öntudatuk és magyar tannyelvű iskolába adják annak ellenére, hogy, hogy milyenek a felvételi arányok, tehát, hogy szeretnénk, hogy egy tényleg egy egységes és magyar gyerek legyen váljék vagy igen, magyar érzelmekkel, öntudattal, tehát egy olyan érettségiző diák legyen, akkor mindenképp első osztálytól kell beadni a magyar tannyelvű iskolába, nem pedig már 1. osztálytól szenvedjen a gyerek, hogy nem tud senki segíteni neki, házi feladatot megoldani, mert nem tud senki ukránul és neki muszáj ukrán osztályba járni, tehát remélem, hogy azért a szülők, néhány éven belül belátják, hogy rosszul csinálták, csak azért több ismerősünk is volt ilyen, tehát ők is próbálták megértetni az ismerőseinkkel, mint mondjuk ukrán tannyelvű iskolában látták, minthogy sokkal jobb magyarba jár, mert hogyha csak azon múlik, hogy megtanuljon ukránul, akkor ha foglalkoznak a gyerekekkel, ha délutánonként foglalkozik egy tanár, akkor meg tudja tanítani ukránra, tehát osztályba. Igen, tehát, hogy ezt mindenképpen, tehát egy ukrán tannyelvű iskolában mint magyar nemzetiségű gyermek nagyon kevesek kap abból magyar öntudattal nőjön fel vagy egy gyerek legyen, aki, aki, hát aki oszlopos tagja lehet a társadalomnak, mert, mert igazából ő nem tudja, hogy hová tartozik, és így hát odahajlik, ahová fújja a szél is.

- Én, igen, azért nyitottam ukrán osztályt, mert én teljesen a szülőket meg tudom érteni én, mert én is azon a véleményen vagyok, ha ukrán, Ukrajnában élünk, az államnyelvet tudni kell és a gyereket kicsi kortól neveljük, nem pedig majd a későbbiekbe is. Ha olyan tanmenet lenne legalább, hogy a magyar iskolába is meg tudják tanítani a gyereket, nem csak azok a szabályok nem kimondottan olyan magas szinten, hogy amire a gyerekek egyáltalán nincs is szüksége, figyelni is a beszédkézségre

elkülönített óraszámokban alsó osztályban, mert ott kéne, akkor meg tudnánk az ukrán a magyar iskolákba, a magyar osztályokba is tanítani, de tehát mivel, hogy nálunk a program telj meg, tehát nem egyezik meg a kisebbségi, nemzetiségi iskoláknak az igényeivel. Azért már a szakmába 30 éve dolgozom, és már olyan tapasztalatom van, hogy biztos, hogy ilyen, ilyen módszerek mellett meg ilyen tanmenet mellett biztos, hogy nem tanulják meg. Hát évről évre. Mondtam hiába adok nekik minél több órászámot, a legtöbb órászámot, keretet adtam nekik és még akkor se, akkor se. Eredményt nem értünk el.

Az igazgatók többsége bizakodó, főleg a nagy iskolákban, akik tenni is akarnak valamit, és érzik a kihívás jelentőségét. A kihívásra adott válaszként főleg a minőségi munkát nevezik meg. Az ukrán nyelv minőségi oktatásában látják a jövőt, bár ez alatt nem mindenki ugyanazt érti, főleg nem azt, amit minőségi tudáson ukránból a minisztériumban: az anyanyelvi szintű nyelvismeretet. Az igazgatók a realitásokból kiindulva inkább az ukrán nyelvi kompetenciát tekintenék megfelelőnek.

- *Rajtunk múlik. Rajtunk múlik, hogy dolgozunk. Itt dolgozni kell, tanítani kell, nem siránkozni kell, nem jajgatni kell! Dolgozni kell! Fel kell készíteni a gyerekeinket, hogy tudják megállni a helyüket itt. Mondjuk Bátyúba nem jellemző, inkább a környező falvakban, hogy a szülők inkább adják át ukrán nyelvűbe a gyerekét, erre való tekintettel későbbiekben mit gondol, nem lesz itt is tendencia esetleg? Egyúttal a helyi tantestületen múlik, ha a tantestület úgy dolgozik, hogy a szülőnek az igényét nem fogja kielégíteni, akkor ez a folyamat természetes, és a szülő oldaláról ez érthető, mert ha azt akarja, hogy a gyereke boldoguljon, akkor szükséges ma az államnyelv tudása a jelenlegi feltételek között. Erre őket meg kell tanítani.*

- *Hát igen, az ember mindig próbál optimista lenni, olyan értelemben, hogy tehát fenn tudjunk maradni. Elsősorban az, hogy iskolánk fennmaradjon. Ez nagyon sok mindentől függ, ez hogyan alakulnak az oktatási fejlemények országunkban, tehát megmaradnak ezek az általános iskolák. Hisz voltak olyan tendenciák, hogy lecsökkentik, ugye ez a mi iskolánkra vonatkozik. Na de ahogy megnéztem az elkövetkező évek születését, tehát minidig tudunk első osztályt nyitni, azaz a 80, sőt 90 tanuló közötti létszám ez az elkövetkező években megmaradhat, ez az egyik. Második az, hogy ő ugye megfelelő bázissal rendelkezünk, ez is megvan, hisz ugye azok a alapvető technikai, anyagi bázisok, amelyek az iskola működéséhez szükségesek, megvannak. Nagyon lényegesnek tartom a tanári kollektívát. Jelen pillanatban minden szakra van megfelelő pedagógusunk, amelynek segítségével megfelelő szinten tudjuk oktatni a tantárgyakat. És hát a követelménynek megfelelően készíteni a gyerekeket, úgyhogy én még egyszer mondom, optimista vagyok e téren, hisz minden évben vannak olyan tanulóink, akik gimnáziumokba, liceumokba, sőt hát ha még visszamegyünk az elmúlt 15 évre. Hisz ebben az évben iskolánk már 20 éve működik mint kibővített iskola, ez lesz a huszadik kibocsájtó osztályunk. Nagyon sokan befejezték az egyetemét. Sőt az anyaországban nagyon sokan tanulnak. Úgyhogy eddig az iskola jó anyagi bázist biztosított a tanulók létszáma, a tanulók nevelése érdekében. Úgyhogy én úgy gondolom, hogy megmaradunk, tehát muszáj vagyunk szembeszállni azokkal a nehézségekkel, ami előttünk áll, mert másképpen, ha nem szállunk szembe és nem próbáljuk ezt orvosolni, akkor nem tudunk tovább működni. Én gondolom, hogy ha minden pozitív ok meg lesz ennek az érdekében, akkor iskolánk tovább működik.*

- *Én gondolom, hogy azok, akik a jelenlegi 7.-es 8.-osok, mire kimennek, fogják tudni az ukránt. Váltani kellett volna ezelőtt 10-15 évvel és nem lett vón probléma. Hogyha a dolgokat nem görgetjük magunk előtt, hogy majd, majd, majd, valaki jön a jótevő, megoldja nekünk, ezt a csodát, hogy Ukrajna megtanul magyarul, mi miattunk. Ha nem lett volna ez a mentalitás, ez a beállítottság, ha hamarabb kapcsolunk át. Tehát most nekünk sikerült volna 3 évvel ezelőtt többé-kevésbé váltani, hát a jelenlegi 7.-eseink ha kikerülnek, akkorára már szerintem, az ami szükséges egy átlagembernek azzal az ukrán tudással, akkorára fog rendelkezni.*

- *Én mindent megpróbálok, úgy a kollegáknak, mint az előbb elmondtam a kollegáknak is a fülébe rágni, legyen meg, aminek meg kell lenni, ez értem ez alatt a mindenkori okleveleket, a mindenkori továbbképzéseket, a mindenkori 5 évenkénti fokozatoknak a megerősítését, illetve a továbbfejlesztését... Az intézménynek a jövőjét úgy látom, hogy megalapozott, hiszen 2007-ben láthatóan új iskolaépület szárnyba jöttünk át, ami elég jól felszerelt iskola, jó körülmények között dolgozunk. Jelenleg beindult az étterem és a sportterem építése..., akkor nekünk minden feltétel meglesz ahhoz, hogy az iskolánk létezni tudjunk. A másik a gyerekek lélekszáma, ebben az évben a legkevesebb, tehát olyan 31 gyerekünk van, ami annyit jelent, hogy az első osztályba 2 osztályt nyitottunk újra. Ezt most volt a legnehezebb megtartani, a következő években ez a tendencia javul, tehát egyre több gyerek születik. Mondtam 2009-ben több mint 50 gyerek született itt Csongoron. És alapfőnyében, hogyha marad ez az ukrán nacionalista tendencia, tehát egyenlőre még nem jellemző máshol sokkal inkább az elvándorlás, tehát az, hogy vagy ukrán osztály létesítenek a magyar mellé, vagy elviszed a szomszéd faluba, ahol van ukrán tannyelvű osztály: hát mint mondtam ez még nálunk az első tendencia, most történt meg szeptemberben..., amikor régebben az orosz osztályok léteztek a 80-as években, akkor sem nagyon volt ez nálunk tendencia, tehát akkor se adtak, a másik a kivándorlás, tehát meg tudom számolni a két kezemen, hány család ment ki az utóbbi 20 év alatt. Ez sem jellemző Csongorra, elég földhözragadt népség és elég jól kapaszkodik a földjébe. Tehát a fiatalságot is nem látom, azt, hogy nagyon el akarnak menni, habár amikor a gazdaság úgy változik, hogy csökken a megélhetési lehetőség, akkor nagyon sokan gondolkodnak, de merszük, ahhoz hogy elinduljanak, nincs! Tehát ez egy kicsit jó is, hogy itt maradnak.*

- *Több szempontból közelíthetjük meg. Az első, gyerekek létszámát tekintve iskolánknak van jövője a továbbiakban is, mert hozzánk tartozik két általános iskola még. A gyerekek tehát iskolába járása meg van oldva a szomszéd községekből is, iskolai autóbussz hozza őket középiskolába. Tehát mint középiskola remélem, hogy megmaradunk még nagyon sokáig. Itt a két szomszéd iskolára, gondolok itt elsősorban a szalókai általános iskolára és az ásványi általános iskolára, innen jönnek a diákok 10. osztályba és itt érettségiznek nálunk. A másik szempont a mint magyar tannyelvű iskola szintén van rá esélyünk azt hiszem, hogy ha változik az oktatáspolitikai, megmaradunk a továbbra is egyenlőre mint magyar tannyelvű iskola és nem két nyelvű iskola. A egyes tantárgyak oktatását már részben terminológiát tekintve két nyelven végezzük, itt gondolok elsősorban a földrajz, történelem, matematika tantárgyakra és na természetesen a torna és a katonai oktatás az addig is már bevittük oktatását bevittük az ukrán terminológiát. A következő az ukrán nyelvet igyekszünk kijelölt fakultációkon elmélyülten oktatni, és ha mint mondtam nem ez a tendencia,*

megváltozik, ami most jelenleg van akkor is a valamilyen magyar hátrányosan érinti a magyar iskolát, befejeződik, ebben az évben reméljük, akkor továbbra is az iskolának van jövője. Az anyagi, műszaki bázisát tekintve iskolánk már majdnem megfelel a követelményeknek, ami nagyon hiányzik jelenleg egy tornaterem. Most az évben a járási tanács ülésén elhangzott ez a kérdés is, és ha lesz megfelelő anyagi, tehát az anyagi hátterét tudják biztosítani, akkor hozzá kezdenénk a tervdokumentáció elkészítéséhez. És a tornaterem felépítése után már, mint mondtam az anyagi, műszaki bázis többnyire megfelel majd a követelményeknek.

- *Az oktatási intézményünk jövője felerősödik olyan szempontból, hogy átérnek az állami iskolában is a 12 éves oktatásra és nálunk már a kezdetek óta a 12 éves oktatás van, méghozzá szakoktatás. Tehát mi már némi tapasztalattal rendelkezünk szakoktatás terén, tehát ez a 12 éves oktatás terén. Gondolom ez... fognak érkezni hozzánk a többi iskolákból, tehát az általános iskolákból, középiskolákból, mert az oktatásnak a szintje nálunk magasabb, ugyanis a délutáni foglalkozásokat is szaktanárok felügyelik. Ezek a délutáni foglalkozások, az úgynevezett szilenciumi foglalkozások. Úgyhogy a másnapi órához a tanulók, hát tanári segítséggel készülnek, és ez meglátszik a tanulmányi előmeneteleiken, meg azon is meglátszik, hogy tőlünk a gyerekek nagyszámban mennek, és ez az előző években olyan 90% volt. Mióta az emelt szintű érettségit bevezették és ukrán nyelv és irodalomból kell vizsgázni, itt az arány csökkent, olyan 60%-os eredmény, 60-70%. Tehát inkább olyan két harmados, tehát inkább mondanám, hogy olyan 60, közel a 70%-hoz a tanulóinknak a száma, akik emelt szintű érettségit tesznek sikeresen. Ezen az éven 32 diák érettségizik, és ebből a 32 diákból mindenki tovább szeretne tanulni az ukrainai egyetemeken és főiskolákon s magyarországi egyetemeken és főiskolákon. Tehát nincs olyan tanuló, aki ne próbálna az itteni emelt szintű érettségivel, a magyarországi felvételizés lehetőségével. Tehát a mi gyerekeink a gimnázium befejezése után a tantárgyak nagy többségéből a szakszavak ismeretében elég jól állnak, mert ugyanis az órákon, amikor a tanár valamilyen fogalmat megnevez magyar nyelven, párhuzamosan megnevezi ukrán nyelven is. A témák felíródnak a táblára, de ez nem jelenti azt, hogy a diákjaink beszélnek az ukrán nyelvet. Esetleg eligazodnak az adott szaktantárgyon belül. Legegyszerűbb nekik a matematikán belül, úgyhogy diákjaink nagy többsége nem igényli az algebrai rész fordítását. Viszont probléma van a mértani résszel. Szöveget kell fordítani és értelmezni kell. Ez merészség, főképpen most lesz nehéz, hogy a gyerekeink nem fognak magyar nyelvű fordítást kapni, ha minden igaz, akkor ezt ígéri nekünk. És attól esetleg nem félnek, hogy pont e miatt az ukrán nyelv erőtetése miatt, mondjuk csökkenni fog a felvételizők száma? A gimnáziumból tovább is meg a gimnáziumba is elég, szóval, kevés a jelentkező, aki magyar nyelven akar esetleg továbbtanulni, már középiskolai szinten..... Reménykedünk, hogy ez a létszám emelkedni fog az iskolákra és a liceumokra nézve is. Tehát, hogy több tanuló fog hozzánk jelentkezni .*

- *Iskolánk 2010-ben lesz 100 éves, és remélem, hogy az országban a helyzet úgy fog alakulni, hogy még 100 év múlva is magyar tannyelvű iskola lesz, magyar általános iskola a gyerekeink be fogják végezni és majd jól fognak felvételizni és továbbra is anyanyelvükön fognak tanulni az iskolánkban.*

- *Én mindamelllett, hogy olyan körülmények között dolgozunk, én még pozitívan látom. Mert megmondom úgy ahogy van, hogy annak idején én is magyar*

tannyelvű iskolát végeztem, ezt a szernyei általános iskolát, utána Bátyúban tanul-
tam, szintén magyar tannyelvű iskolában, és hát nekünk is meg kellett futni a pályán-
kat annak idején az orosz szférában. És hát elmentünk az egyetemre felvételizni és
az egyetemen oroszul tanultunk, éppen úgy, mint ha most elmegy a gyerek és tanul
ukránul a magyar tannyelvű iskolából. Az most nem kérdés, hogy hát de mi akartunk,
mert mi akartunk. Most kevésbé akarnak a gyerekek, a mostani gyerekek inkább
mást akarnak. Én gondolom, hogy a gyerekek anyanyelvén kell megszerezni a tu-
dást, és ha az meg van alapozva, az a tudás, akkor szerintem nem fog számítódni az,
hogy milyen nyelven fog tanulni a későbbiekben. Az a tudás alapos! Mert ha a fiatal
törtetni fog előre, nagy akarattal, akkor még a nyelvet megtanulja. Nehéz, mert na-
gyon nehéz, de nem elérhetetlen. Mint ahogy angolul, különórával meg lehet tanulni,
úgy ukránul is meg lehet. Igen! Nálunk is van erre példa. Jó hogy említette a példát,
van rá példa, hogy hát a gyerekek innen jártak délután angolórákra és kérem szépen
most a budapesti egyetemeken tanulnak, és hát angolul is.

- Hát most ezt így a néhány évvel ezelőtt megvolt kezdve, de mert régen nem
volt a törvény, ha 15 gyerek, vagy 15 gyerektől kevesebb van, akkor összecsapják az
osztályt, aztán bejött az oktatástörvény, a falusi iskolákban engedik, hogy 5 gyerek-
ből szabad egy osztályt, tehát most már egy kicsikét jobb, de az árvíz után nálunk
és tőlünk sok család elköltözött. Ott, akik itt, itt tanították a gyerekeket, tehát volt
család, aki azt mondta, abból a segélyből, amit az állam kiutalt, nem építék új házat,
hanem beköltözök Beregszászba vagy Borsavára vagy Újlakra vagy Benébe vagy
Jánosiba, hogy így akkor könnyebb, sokkal egyszerűbb, még a családban a gye-
rekeket. Most már növekvő tendencia van már, ugye volt egy 4-5 évvel ezelőtt 5-6
gyerek az osztályba általában, most azért mer 8, 10, 11-14 gyerek is van már a 3.-ban
most 14. Hát 5-5 főtől már osztályt nyitnak, tehát hivatalosan az oktatási törvény azt
mondja, hogy a költségvetés, helyi költségvetést megengedik, akkor már 3 gyerek
nyithat osztályt, na de arra hivatkoznak, hogy a helyi vezetőség is tehát nem engedi
meg azt a luxust, tehát 5 gyerek kell most már. Ha 5 gyerek van, akkor megnyithas-
suk az osztályt. Persze, úgy több ideje van, meg sokkal több ideje van a gyerekeknek
foglalkozni, mert minden gyerekkel van idő, hogy foglalkozzanak, csak annyi, hogy
a kis osztályokban ez van itt egy rossz dolog, hogy vagyis a gyerekekben nincs az a
buzgóság, mint ahol van egy 10, 14, 15 létszámú osztályban, ott, ott van, egy, ahol
egy, 2-3 tanuló jól tanul, akkor az próbálja a többit. Igen most 1 olyan osztályban,
ahol 5-6 gyerek van, vagyis 5 gyerek van nekünk a 2. osztályban. Hát bizony ott
elég, elég, elég, gyengécske az osztály és nem hiányzik, ami odavonzza a gye-
reket valahogy. Hát persze. Tehát egyformán a gyerekek is nehezebb, nehezebb,
tehát ezzel magyarázható, meg még most, mostan, hát én meg azt mondom, a falusi
iskolában is tisztelettudóak, illemtudóak, én, én az értekezletin sokszor az igazga-
tónők kikapnak azért, hogy hiányoznak a gyerekek, de nincs megindokolva, hogy
ki, hogy nem, nem jelennek meg, hál Istennek nálunk még 15 éve vagyok igazgató,
nálunk nincs ilyen, hogyha a gyerek nem jön iskolába, akkor ír az anyuka vagy az
apuka, vagy előtte csenget anyuka, apuka vagy nagymama, igaz, ha beteg a gye-
rek, de ha valahova úgy, hogy nem jön az órára és azt mondják, hogy Jancsi vagy
Juliska hiányzik, nem tudom miér, hál Istennek, tehát nincsen. Remélem a jövőben
még sokáig így lesz. De még nálunk meg volt a tudás, tudom, hogyha és akkor,
akkor bizony a munka van és csak úgy nem megyek iskolába. Hát hál Istennek 2
éve már gázfűtés is van az iskolában, próbáljuk a tornaterem meg a meleg, nagyon

nagy tornaterem, meg így lehet akár egy középiskolás, vagy egy computertermünk, az internet, úgyhogy ezt mondom. Hogy pályázatunk, pályázatunk, de hát, ami pályázat az utóbbi évben, amit a KMPSZ-en keresztül, a többit mindet elutasították, a szülők oda egyenesen felkerültünk Budapestre. Egy pályázatunk nincsen, oktatástechnikai eszközökre a pályázatunk pozitív volt. Van computerünk, aztán tehát DVD, televízió, ami, ami sikerül. Tehát most is megjelent megint az (...) az új lapokér, hogy próbálunk, hát, hát az utóbbi években biztos, tehát kicsikét lehetne jobban, egy kis politika és erről. Úgyhogy a gyerekek létszáma megfelelő tendenciát fog mutatni, akkor az iskolát hagyományörzésből is mindenütt igyekeznek megjelenni, a nemzeti ünnepeket tartjuk, tehát színvonalasan igyekszünk, meg minden. Szerintem, ha így fog tovább menni, hogyha nem lesz rosszabb a helyzet, akkor én bízok benne, hogy lesz az iskolának jövője.

Egy-két igazgató bizakodó, de másképp, mint a többi. Ők az idealisták, akik a magyar iskola fennmaradását kárpátaljai mentalitással, a lakosságára egyébként jellemző módon, legalábbis a korábbi szociológiai kutatások szerint (Gereben, 1999, KárpátPanel2007, Orosz, 2001, stb.) a vallásos hitnek tudják be.

- *Hát bizakodó a tantestület. Merünk remélni és bízunk a jövőben, hogy továbbra is már ha 50 évet megélte az iskola, a magyar tannyelvű intézmény megmaradt a szovjet idők alatt is, akkor továbbra is úgy érezzük, hogy fennmarad ez az intézmény, főleg ezen a végeken, ahol anyanyelvéért küzdenek az emberek és átfogják végig ennyi éven keresztül. Úgy érzem, ez megmarad a jövőben is.*

- *Szerintem ugyanúgy. Annyival könnyebb nekünk, mert figyelembe vesszük a napról napra való biztatást, vezetést és, és reménységet is. Nem gondolkozunk rajta, hogy az Ur mást akar ránk adni vagy, vagy az az ő szent akarata, hogy, hogy, hogy ne legyen az az intézmény, ami megint csak az ő akaratából jött létre. Hát ha úgy akarja, hogy ne legyen, akkor nem lesz. De ha úgy akarja, hogy legyen, akkor bármi jöhet, semmi sem zavarhatja meg. Igen ők is így gondolkoznak, tehát ettől jó nekik.*

- *Reményeink szerint az oktatási tanintézmény jövője pozitív változások elé néz.*

- *Teljesen optimistán, mindig bizakodó voltam.*

- *Pozitívan én szerintem úgy látom, hogy lesz itt iskola, kell, hogy legyen itt az iskola, mert ha nem lesz iskola a faluban, akkor mi más lesz, iskola kell, hogy legyen.*

Egy-két iskolának úgy tűnik, nincs igazi perspektívát biztosító jövőképe, többségük helyzetük változását a szovjet rendszerben kialakult, és azóta is működő kézi vezérlési elv szerint, felülről irányítva várja. Arra a kérdésre, hogy milyen segítségre lenne szükségük, a legtöbben csak az állami feladatnak tekinthető tárgyi-anyagi fejlesztésre tudtak koncentrálni, és nem gondoltak arra, hogy esetleg az iskolai innováció terén kérjenek segítséget, ami új lendületet adhatna az intézmény számára, vagy esetleg a kisebbségjogi garanciák biztosítása révén. Ambivalens módon egyszerre várják a fentről jövő intézkedéseket, kritizálják azokat, akik ezen intézkedéseket meghozhatnák, akik az ő közvetlen oktatásirányításukért felelősek, mert nekik mintha ebbe nem lenne beleszólásuk, de valahol valakiktől elvárnák, hogy e helyzetben változtassanak. Állami kötelezettségeket vetnek fel, mintha egyébként az intézménynek csak feladatai lennének az ukrán állam irányába, de attól nem várhatnának el semmit, mindent önerőből, a szponzorok révén kellene megoldaniuk. Néhányan fontosnak tartják az oktatás minőségét segítő módszertani segédeszközöket, laboratóriumi felszereléseket, a magyar kultúrát és identitást alakító tankönyveket,

módszertani és szépirodalmi kiadványokat, szemléltetőket, de mintha mindez már nem is lenne állami feladat. Az elmúlt évtizedben elfelejtették, hogy ezen eszközöket korábban biztosította a költségvetés, beletörődtek, hogy nem fér bele, nem lehet megvásárolni, mert Ukrajnában már nem forgalmaznak állami boltok sem magyar könyvet, magyar szemléltetőt meg soha nem kaptak, csak amit maguk készítettek vagy önerőből vettek.

- *Hát, hogyan látom. Egy az, hogy ha odafigyelünk, mindem kis pénzt megbecsülünk, adományt keresünk, szponzorokat, vagy szülők támogatásával, akkor tudunk lépésben maradni, olyan szinten tudom az iskolát tartani, hogy rosszabb helyzetbe ne kerüljön, amibe vagyunk mi. Mi még nagyon jó helyzetben vagyunk, aláhúzom és ettől rosszabba ne is kerüljünk. Viszont újítani vagy pedig nagy terveket szőni a jövőt illetően, egyáltalán nincs sok remény. Amire szükségünk lenne, egy tornaterem, az csak álom, tudom, hogy ameddig én igazgató leszek, ez nem is valósul meg. Ilyen krízisidőbe (...), meg mindig az van, hogy a tanügy is arra az iskolára adja a pénzeszeget, ahol most rekonstrukciót csinálnak, teljesen átalakítják, vagy pedig új iskolákat kell építeni, és ilyen van nekünk, mert most a keresztúri kolhoziródából akarnak iskolát szintén csinálni. Ugyanakkor Mátyfalván le van téve a fundamentum évek óta. Mostra befejezték Ratincet. Ez miben történt, hogyan, hogyan van ez magyarul, Sásvárott? Hát lehet. Befejezték már, már fejezik be az iskolát, viszont kezdik el Mátyfalván. Az, hogy a mi iskolánkra olyan nagyobb összeget, hogy egy tornatermet megépíteni, ha lesz majd egy jó polgármesterünk, akkor még van rá reményünk.*

- *Hát ezen el lehet gondolkozni, mert nagyon sokra, nagyon sok segítségre volna szükségünk. Úgyhogy hát az első az anyagi, műszaki bázis, mindig egy iskolának az a mérvadója, hogy milyen a felszereltsége, megfelelő szemléltetőkkal, mindenféle tanszerekkel rendelkezik, úgyhogy itt elsősorban erre volna szükségünk. Ez egy jó elgondolás volt tavaly, hogy hát a magyar állam segítségével szemléltetőeszközökhöz jutottunk, ebből még többre volna szükség. Hisz magyar nyelvű szemléltetőeszközöket itt vásárolni Ukrajnába nem lehet, csakis Magyarország által kijelölt szaküzletekben, tehát erre kérnénk még segítséget. Hisz ez az összeg, amit kaptunk, ez csak elementáris szükségleteket elégített ki. Ez az egyik, szépirodalom terén, hát az mindig kell, az anyanyelv ápolásához szükséges. Ebben is, ebben az évben kaptunk segítséget, hisz jelentős mennyiségű szépirodalmi könyveket kaptunk. Úgyhogy ezt lehet, tovább lehetne fejleszteni. Technikai eszközök terén ez mindig, mindig mérvadó, hisz szükség van, tehát néhány computerre, számítógépre volna szükség, hisz van számítógépes osztályunk, ahol a gyerekek tanulnak. De sajnos, hogy a kollégák a tanárban az órák felkészüléséhez, anyagok kereséséhez elkészítéséhez szükség volna egy-két számítógépre. Fénymásolóra, ez megint csak, hisz van egy de ez sem elégíti ki a szükségleteinket. Tovább, egy fényképezőgépre, ez már régóta óhaj, régi óhajunk, hogy egy fényképezőgépet meg tudnánk vásárolni. Mivel rengeteg rendezvény van az iskolában, és hát albumokat készítenek ezekről a rendezvényekről, szeretnénk ezeket megörökíteni, sőt gyakorta elküldeni különböző iskoláknak, tehát ismerkedés szempontjából. Nagyon fontosnak tartanám a fényképezőgépet. Na és ami lehet azután az anyaországtól szükségelten mértetik, úgyhogy itt nagyon sok mindenről lehetne. De elsősorban tanügyi eszközökről, tehát szemléltetők, különböző segédanyagok, térképekre volna szükségünk. Szükségünk volna fizikából, biológiából különböző szemléltetőkre, amiben megint*

csak nagyon szegényes iskolánk. Szóval ezek azok a legfontosabbak, amelyekre az iskolának szüksége volna.

- Taneszközök, nyomtató, fénymásoló, amivel tudunk dolgozni, papír írószerek.
- Technikai eszközökre mindenképpen, nyomtatókra, számítógépekre. Aztán épp az elmúlt tantestületi ülésen beszéltünk róla, hogy a kémiai, fizikai eszközökre nagyon nagy szükségünk lenne, mivel már elavultak és ezeket a tantárgyakat nélkülük nehéz tanítani.

- Bármilyen segítséget szívesen fogadunk. Anyagit, bármilyet.

- Tehát az iskolánk számára, ami szükséges lenne a jövő tekintetében, ez tankönyvek a magyar nép történetére, gondolunk itt ezalatt, magyar irodalom a felső osztályoknak, irodalom... (negyedik személy: irodalom, mert nincsen egyáltalán). Jó, de az iskolánk számára erre van szükség irodalomra, idegen nyelvű tankönyvekre, ezalatt értjük az angolt és a németet. Aztán szemléltetőkre, magyar nyelven, és laboratóriumi felszerelésekre, ez a biológia, kémia, matematika, fizika, amit lehet, az úgy mindenre igényt tartunk. Hát szerintem ennyi. ...most egy interaktív tábla esetleg az jól jönne még az iskolánknak, ami még olyanunk nincs, de számítógépeket is nagyon szívesen fogadunk, mert a mieink azért többsége már régebbi.

- Úgy gondolom, hogy a falak külső javítására lenne szükség, újratatarozni. Akár taneszközök is, jöhetnek számításba könyvek, az is igen elfogadható.

- Nálunk elég nagy probléma van az iskolában. Megkaptunk egy bizonyos régi kolhozépületet, ami tervbe van a megyei költségvetésbe, .. de járási szinten is van róla szó, hogy ezt az épületet átalakítani iskolává, mert jelenleg az óvodával vagyunk egy épületben, ahol nincsen sem étkeзде, sem könyvtár. Tehát ilyen alapvető dolgok ami, és most ez a legnagyobb probléma, hogy ide honnan lesz pénz. Mert ugye a megye is meg a járás is pozitívan állana hozzá, ha lenne pénzünk. Tehát ígérik, hogy a költségvetésbe beteszik, meg amennyit tudnak, majd szorítanak, tehát van már egy előzetes tervrajz, meg ilyen átalakítás is... viszonylag jobb állapotban van, mint a verbőci volt, de már lenne, beférne egy étkeзде, könyvtár, egy kis ... tornaterem, ilyen sportfoglalkozásra egy kisebb terem. Taneszköz, hát ugye mint ahogy mindenütt, hát ilyen elavult szemléltetőink, például kémiából, biológiából mindenki a saját maga felé húz. Mikroszkópok, akkor hát vegyszerek, mert nem is lehet ugye már az utóbbi időben beszerezni, például 9.-ben is már szerves kémia van, ami eddig nem volt, ahhoz semmiféle szemléltető, se vegyi anyagok, semmi. Nem is kaptunk már évek óta, meg hát nincs is. Meg ilyen alapvető dolgok, körzők, vonalzők, van egy-egy, ami osztályterembe használható lenne. Gondolom, ami mindenütt. Ami van, az is 25-30 éves, ami úgy megbecsülődött állapotba van.

- Iskolánk eléggé, tehát lehet mondani, hogy jól felszerelt. Szükség lesz majd a továbbiakban egyes tantárgyakból még szemléltetőeszközökre, gondolok itt elsősorban biológiára, a kémiára, földrajzra, történelemre. Pályázatok útján igyekszünk ezt pótolni, de még van mit pótolni a továbbiakban is. Segítségre szorulunk, itt elsősorban ebben a tekintetben nagyon sokat segített számunkra a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség. Továbbá, hogy iskolánknak, ami az anyagi műszaki bázist illeti, természetesen a tornateremre koncentrálnánk és a tetőszerkezet cseréjére. A iskolánk két épülettömbből áll és a második tömbnek a tetőszerkezete eléggé labilis. És egyben már összekötnénk az első számú épülettel, és felül nagyon szeretnénk egy szép könyvtárat létesíteni, alul pedig hát a víz bevezetése után öltöző és a vezetőkezes víz után a vécéket is természetesen, iskolai véce üzemeltetése benn lenne magában az

épületben. És ha még egy kicsit ha előre ugrunk, akkor a tornaterem építésénél szükség lenne még segítségükre, abban az esetben az állami finanszírozás legtöbb eset kevés lesz, ami legtöbbször előfordul, ha szeretnénk pályázati úton pótolni ezeket a hiányokat, és egyben nem csak ennek az előnyeit nem csak az iskolánk tanulói élveznék hanem az egész falu ifjúsága.

- Az iskolának legfőképpen azonkívül, hogy a mindennapi problémákkal küzdünk, papír hiánytól kezdve sok mindennel, azonkívül az iskola bővítése lenne a legfontosabb, amely ugye megakadt. Amikor a magyar gimnázium kerül szóba, akkor mintha süket fülekre találnánk, úgy a megyében, úgy az ukrán minisztériumban, Magyarország sem foglalkozik evvel a kérdéssel, mert inkább ilyen kisebb iskolákat támogat. De hogy itt van egy iskola, amely körülbelül 400 fővel rendelkezik, és tehetséggondozással foglalkozik, azt nagyon nem érdekli, ebből a szempontból senkit nem érdekel ez.

- Hát a segítség mindig jól jön, az utóbbi hónapokban pláne jól jönne. Hát azt kell mondjam, anyagi. Elég szűkösen vagyunk, de még eddig mindig megérkeztek a fizetések. Ugye építkezés megy, azt tudja mindenki, igaz egy teljesen más jellegű anyagi forrásból jön a pénz, de hát Isten úgy alakítja, mindig, amire kell, arra teszi. Kicsit félünk mindig, de aztán eddig még megsegített mindig. Most hogy is mondjam, pályázatok folytán elég jó a felszereltségünk. Az egy probléma a tankönyvekkel van. Volt és még mindig van. Ugyanis az állam nekünk nem ad tankönyveket. Kicsi neveltséges, de saját tankönyvek nélkül tanulnak a diákjaink és érnek el ilyen szinteket. Magyarországról hoznak be tankönyveket, de most azt tudjuk, hogy az annyira más a program. De mivel oda is mennek felvételizők egyes tanulók, ezért azt az anyagot is el kell sajátítaniuk valamilyen szinten. De a felszereltségünk az viszonylag jó, átlagos iskolához képest. Mi is pályázatok alapján kapunk vetítőt, kaptunk már számítógépet, interaktív táblát kaptunk nemrég, még épp most folyik a beszerelése. Térképeket kapunk, segédkönyveket, mikroszkóp, ilyesmikre gondolok. Tankönyvön a probléma, azt mindig innen-onnan, egyik-másik iskolából kérjük, gyerekek hozzák, ki honnan tudja. A beregi iskola, a szomszéd iskola, középiskolából jobban vagyunk, úgyhogy onnan tudjuk a feleslegeseket, vagy amit már nem használnak ide adják, és ezt használják a diákjaink.

- Liceumunk bármilyen segítséget elfogad, tehát értem alatta akár technikai eszköz terén, akár tankönyv terén, ugyanis mi az ukrán államtól, semmilyen támogatást nem kapunk. Már még a tanáraink fizetését is a Kárpátaljai Református Egyház Jótékonyági Alapítványa biztosítja.

- Különböző szemléltetőeszközökre, CD-lejátszó, videomagnó, diktafon, nyomtató és fénymásoló, valamint egy digitális fényképezőgép. Ezekre a dolgokra nagy szükségünk lenne, mivel vagy hiányban szenvedünk belőle, vagy pedig már a meglévő dolgok kezdenek elavulni, elromlani.

- Egy jó minőségű fénymásoló nagyon kellene.

- Azt mondtam nemrég, márciusba azt hiszem volt egy ilyen dolog, hogy be kellett adni ottan a vágyainkat, segítenének. Szerettem volna felszerelni a sporttermet. Azt úgy teljesen. Hát úgy teljesen, hogy svédfalat rakni, majd aztán a benti más eszközöket is, és a KMKSZ nagyon biztatott. Hogy meg lehet oldani. Tessék. Ennyi pénz és abból, amit tudunk kihozni, hát annyit gazdálkodunk belőle. Beadtuk a kérvényünket, pályázatunkat, hát mivel hogy soha nem kértünk se a KMKSZ-től, sem az UMDSZ-től, egyik magyar szervezettől sem kértünk soha semmit. Nem

mondom, hogy semmit nem kaptunk, mert kaptunk televíziót, kaptunk egy másológépet a KMPSZ-től. Na ennyit kaptunk, ez is köszönet, én ezt is értékelem, de kérem szépen, mikor arra került a sor, akkorára már nem kaptunk semmit. És én akkor megígértem saját magamnak, hogy többet soha nem kérek. Most se kértem volna, de felajánlották. Megpróbálom magam úgy ahogy lehet, innen onnan, meg hát sajnos régen így muszáj voltam foglalkozni, hogy hát tudjuk felszerelni az épületeinket. Eddig így sikerült. Tankönyvek, azok nagyon kellenének. Magyar fordítású tankönyvek, amit nem ígértek meg nekünk az irodalmi, magyar tannyelvű irodalmi könyvek az nagyon kellene. De viszont minden évben, az iskolai könyvtár bővítése céljából szoktuk, most harmadízbe a könyvtáron belül, az ukrán nyelv oktatásának az emelése céljából évente kapunk 1000 hrivnyát, amit felvásárolunk könyveket, az is jó! Nagyon jó! Hát most megkaptuk ezeket a könyveket Magyarországról, most legutóbb. Jó könyvek. Magyar irodalmi könyvek, elbeszélések stb., stb.– nekünk nagyon megfelelnek. Mert helybe nem tudjuk beszerezni. Megcsinálni, nem tudjuk ellátni magunkat azzal az irodalommal, ami szükségeltetik a programnak a teljesítéséhez. Valamikor volt Ungváron, úgy nevezték, hogy biblikollektor. Mi azzal tartottuk a kapcsolatot. Évente olyan könyveket kaptunk, hogy az le a kalappal. Bővítettük a könyvtárunkat vele. Kaptunk orosz könyvet is, de olyan orosz könyvet, hogy az valóba az jó volt. Azt mi válogattuk ki. A magyar könyveket azt biztosították a részünkre. Tartjuk a kapcsolatot és akkor, amikor csak megjelent nekik egy mittudom én csomag, könyv nagyobb tételbe, akkor tudomásunkra hozták és mentük és hoztuk, de akkor az iskola maga rendelkezett olyasmivel, hogy átutalom és kész. Elmentem, elhoztam a számlát átutaltuk, és már vittük is. Most nincs olyan, ezt nem tudjuk megoldani. De ez amit kaptunk magyarországi könyveket jók és köszönet érte. Mer hogy még azért vannak emberek, akik gondolnak a kisebbségi nemzetre.

- Tornateremről, igen én hát most, ami a legfontosabb, mondjuk, amit szeretnék hát a tornatermet megépíteni, a régi iskolát, meg mondjuk a tornaterem építését szeretnénk, ez lenne a legfontosabb a két iskolát átépíteni. Oda folyosót, csempét levakolni, és ami nagy tervbe van véve, az a kosárlabdapályának a leöntése, az is, hogy aszfaltot letenni, mert egy az, hogy ott járnak keresztül a végébe, és amikor esős latyak idő van, ott akkor elég sár van, úgyhogy nehéz közlekedni. Meg a kosárlabdapályán ottan, hogy pattogjon jobban a labda olyan az is kell. Hogy legyen tehát az is az idén aszfalt, ha nyáron belefér, akkor meg tudom oldani. Hát technikai eszközökkel fel vagyunk szerelve, mondjuk a földrajzszakosnak térképekre lenne szükség, világtörténelmi, akkor az a dolgozati térkép, ami a legszükségesebb ez a két pontos térkép, ami most fontos lenne neki. Úgy pedig hát fizikából lényegében vannak szaktantermek, ott lényegébe kéne egy néhány ilyen ampermérő meg voltmérő, hogy hát tudjanak laboratóriumban végezni, akkor minden padra jusson, mert van, de nem jut minden gyereknek. De még most is azt akarom megcsinálni, azt pedig még most a közeljövőben, de még most ebben a negyedévben nem márciusig, hogy minden padba hozzávezetni az áramot, tehát, hogy konnektor legyen ott és, hogy ottan tudják a laboratóriumi munkákat végezni, tehát egy fizika szaktanteremnek, ahogy ki kell nézzen, annak úgy is kell és az önköltségből, tehát fogjuk meg-megcsináltatni, tehát annyit, hogy esetleg vállalkozókat fel fogunk keresni, hogy esetleg tudnak valamivel segíteni, akkor segítenek, de ezt mindent teljesen magunk szeretnénk megcsinálni. Hát ennyi, aranyom.

• Hát az optimizmusunkból kifolyólag mi mindig fejlődünk. Aztán most is ugye túl vagyunk a kollégiumnak az építésén. Most amibe bele kellene húzni, az a szaktantermek. Kimondottan erről, tehát a, így kellene segítség akár módszertani, akár ötletben gazdag felfogás vagy más vagy tanácsok, akár pedig egy olyan, egy olyan forrás, ami rámutatna, hogy hogyan lehetne egy-egy szaktantermet felszerelni, fel, tehát természetesen minél olcsóbban, de azért, hogy a színvonalnak megfeleljen, mert ugye készen vagyunk az ukrán kabinettel, a magyar és az angol kabinettel, most van kilátásban a matematika, és nem tudom, hát így a kabinet szeretnénk fejleszteni. Az informatika kabinetünk is rendben van. Tehát tulajdonképpen ez a folyamat kell most, kabinetizálás. Ezekre itt, itt lenne szükség hát nem tudom, így hirtelen most én ezt látom a legfontosabbnak. Esperes úr is egy másban tervezőklubbal is akar nézni, mer egy kicsit is másképp akár nem régi is maximum ez az épület, de azért vannak ilyen, ilyen kollektív témák, mint például, hogy a háztető befolyik meg hasonló, tehát ez mind pénz, pénzért meg-meg még egy emeletet szeretnénk felhúzni inkább vagy, vagy pedig erre, erre a tetőt tétetni, vagy inkább anyagi, teljesen anyagi dolgokról, meg az meg hogyha szellemi úton vagy pedig pedagógiailag, hát az jól jön a fiatalság mindig. Mindig jöjjön azért, mindig cserélődés van ebből a szempontból, én azt hiszem, hogy rendben vagyunk, tehát kimondottan ilyen építkezések vagy pedig bővítési, tökéletesítési téren amik, amik előttünk állnak. Hát igen ennyi

• Interaktív tábla, anyagi támogatás. Díszterem, ahol ünnepeket lehet levelezni. Ukrán nyelv oktatásához munkafüzet.

• Hát szüksége lenne a szaktantermek felszereltségére. Kémia, biológia, fizika szak, szaktantermek felszerelésére. A sportszaktanterem felszerelésére, szemléltetőeszközökre. Hát ez minden tanteremben szükség lenne. Az alsó osztályokban és a felső osztályokban is.

• Szóval bizunk mindig a jövőbe, hát legalábbis az étkeztetésben, hál Istennek az étkeztetés már jó. Bejött az oktatástörvény ezeket a gyerekeket, most akkor úgy van, hát mi magánereőből, festtetünk, meszeltetünk., de, de hát így már kértem a tiszteletes urat is, hogy tudna-e nekem segíteni. Tehát megpályázni, tehát fel kell az étkezdét, a konyhát csempézni, tehát komoly átalakítást kell csinálni. Persze, teljes átalakítás, de hát de nem ártana most a, a berendezést, ami a 60-as évektől van egy villanyspórunk, főzünk vele, hát az egy temető, egy temető, mert, bekapcsoljuk a 2500 kilovattosba az a minimális, mer most már hál Istennek nem fogyasztunk annyi elektromos áramot, csak, a világítás meg a főzés. Hát az egy temető. Hát aztán nem árt egy néhány hűtőszekrény, ami egy konyhába kell, már a 2010-es évekbe vagyunk, hát kell így leghyihivjokolni, csempézni, tehát, ezek, ezek a legnagyobb gondok akkor konyha, hát aztán oktatástechnikát, hát jó lenne egy kivetítő, nagyon jó lenne a gyerekeknek, hál Istennek a computereink vannak, aztán kellene egy computer, mert van nekünk egy komputerosztály, nem akarom megmondani, de reméljük, tehát az iskola dokumentál, a helyettes-igazgatónak kellene, egy olyan osztály, hát nekem se árt egy, mert az osztály, amit kaptunk, a komputerosztály, azt nem széjjelszedni, megbontani, hát az oktatást, mert nagyon volt régi, minden elavult, minden, most, most, hogy beindult, tudod ez a pályázat és addig, addig volt egy időszak, hogy a 90-es évektől kezdve, semmi se volt, hiába volt, tönkrement, tehát főleg ezek. Könyveket hál Istennek kapunk, hát most is kaptunk egy csomagot, aztán Magyarországról szoktunk kapni valamennyit, ami másnak is jár iskolákba, meg a szépirodalmi könyveket, meséskönyvet a gyerekeknek,

egyéb könyvellátás, aztán ami helyettesíti a gimnáziumokból kapunk, csak úgy hoztuk, mint pótirodalom, a tanórákon nem szabad használni. Hát főleg, főleg ezek. Az iskolabútorzatot, valamikor pályáztunk az Apáczai Közalapítványnak, ekkor pozitív olt az elbírálás, tehát be tudtam bútorozni, meg volt a sikeres feltétel, megszűnt, a gimi is, megszűnt az Illyés, határon túli hivatal, lett egy Szülőföld Alap és volt akkor avval és, tehát most már csak itt pályázhatunk, ha kell ezeken keresztül valami, ott is csak egy olyan pályázat is összejönne, tehát egy osztályt szeretnék. Azt kellene felújítani az iskolabútorzatát, sporteszközöket, aztán kémia, mert régen volt a kémiakabinetünk, tele volt, gazdag volt a kabinetünk, tehát ez. De ez abból semmi nem maradt. Törökabinetünk megvan, azok a szép szemléltetők, fizikából megint csak mindenből, na most munka terén én tehát igyekeztem a tanulóhelyet rendben tartani. Igyekszek és most is szeretnék, de hát minden nagyon jó. Legnagyobb volt a konyha, szerintem kémiából a legégetőbb, munkából se ártana még tehát nem.

• Mindenképpen hogyha, hogyha előbbre tervezünk, akkor szükségünk lenne egy fiúkollégiumra, mert most elférünk abban a kollégiumban, ami van, de, de hogyha az hát reméljük azt hogy többen jönnek évről évre és, és akkor nem tehát lesz majd egy idő, amikor nem nagyon férünk el és akkor szeretnénk külön egy fiúkollégiumot, és még amire nagyon nagy szükségünk lenne, az egy tornaterem, mert most nincs csak hátul van egy kis sportpálya, foci és röplabdapálya van, ahol tudnak egy kicsit sportolni, hát ő van egy kondigépünk is, pingpongasztalunk és csocsóasztalunk, mint egy, hát egy ilyen kisebb terem, amit pingpongteremnek nevezünk, tehát ott van berendezve, kicsit lehetne azt mondani, azaz tornaterem, de hát az nem tornaterem, az csak egy kisebb helyiség, ahol tudnak pingpongozni, csocsózni meg, meg hát a fiúk főleg, főleg a kondigépet próbálják kihasználni és hát focizni pedig ki kell menniük még ilyenkor is, tehát a hidegben is kint tudnak focizni is úgy hogy bentmaradnak kéthetente. Rossz nekik, mert úgy, hogyha ha kimennek télen focizni vagy ha hideg van, akkor egykettőre megfáznak, de, de, hát, de kimennek. Kimennek focizni, tehát szükségük van a friss levegőre, főleg úgy, hogy mondom, hát kéthetente járnak haza és akkor mindenképpen friss levegőre ki kell menniük naponta, kevesebben, nem sokan betegszenek meg, de volt már, hogy foci után egy-ketten megbetegedtek, úgyhogy mindenképpen szükség van tornateremre, hát és szükségünk lenne tankönyvekre, ami van, tehát, amit az ukrán oktatási minisztérium engedélyezett, ahogy nézzük a mostani parancsokat, rendeleteket, de most már csak ilyen használhatunk az oktatásban és mivel magániskola vagyunk, ezért azokat a tankönyveket, amit az állami iskolák megkapnak, tehát ilyen nem tudunk kapni, ilyen nem kapunk, tehát a tanfelügyelőségtől vagy ő, vagy más oktatási szervezettől azért, mert ők csak az állami iskoláknak biztosítanak és csak annyit rendelnek, amennyire szükség van. Már próbáltunk néhány évvel ezelőtt. Azóta fel is adtuk, mert ugye nem tudtunk szerezni, tehát néhány évvel ezelőtt próbáltunk a kiadóval rendelni tankönyveket, amit lefordítottak, ami államilag vagy hát az oktatási minisztérium engedélyével és mondták, hogy hát ők csak állami megrendelésre adnak ki könyvet és tehát ugye magán megrendelésre nem foglalkoznak, mert ők egy állami cég és tehát, hogy forduljunk a tanfelügyelőséghez, hát ugye amikor tudnak, hát akkor tehát nem mondom, hogy nem adnak és nem is szeretnék, csak amikor tudnak esetleg adnak, de, de az nem elég nem elegendő, hogy tudjunk rendszeren oktatni ugye a tanárok, tehát ugye, általában úgy

van, hogy, hogy a kormány, hogy az ukrán könyveket, az ukrán nyelvű könyveket meg tudjuk szerezni, ugye aminek, tehát aminek a fordítását nem, tehát ezeket meg lehet vásárolni is és akkor több tanár is úgy készül órára, hogy, hogy lefordítja az ukránt és akkor úgy tudjuk használni. És tehát főleg jegyzetelniük kell vagy jegyzetet kapnak már a diákok. Ezekből az óraanyagokból, akkor így tudnak készülni. Szerintem ennyi elég lesz már.

- Igen. Hát azt tudom mondani, hogy tornatermünk nincs, tudom mondani, hogy nagyon rosszak az ajtók és ablakok, de olyan, hogy szinte van olyan ablakunk, még szinte szimpla, nagyon hideg van ott. Az osztályokban elég meleg van, de a folyosókon hideg van. Nagyon rosszak az ablakok. Aztán szépirodalmi könyvek esetleg. A tornatermet mondtam, hogy nincs nekünk, de hát ez úgy is olyan dolog, hogy ennyit nem adhatnak, esetleg meg ha tudnának segíteni szemléltetőkre, ami a kabinetekre vonatkozik, mondjuk biológia vagy kémia, vagy magyar kabinet, mert már ukrán kabinetünk van. És igen, ha esetleg lennének szépirodalmi könyvek és szemléltetők.

- Legfőképpen most a sportterem építésében lenne szükség a legtöbb segítségre. Ezenkívül különböző szemléltetőeszközökre is szükség lenne.

- Elsősorban térképekre gondolnák, szemléltetőkre a kabineteknek a felszerelésére, akármilyen kabinet, magyar, kémia, biológia, főleg biológiai–kémiai szemléltetők, fizika valami technikai eszközök televíziók.

- Nahát nálunk nagyon nagy a probléma, hogy kint van a vécé, igen hogy gyerekek első négy osztályos kis gyerekek tíz évesig kell ki a 20 fokos hidegbe szaladgálni, ez a legrosszabb. Jó lenne, ha a gázt bevezetnének, mert az iskolába az osztályba meleg nagyon is meleg, de mikor kimenni a folyosóra, ott hideg, és gyerekek csak az osztályba tudnak azt a szünetet is, szünetet is lenni. Meg van, van az iskolába tv, van számíterek, van fénymásoló, hát DVD mondjuk, vagy ha lenne több labda vagy ugrálókötelek, akkor ez jó lenne.

- Hát több segítségre is lenne szüksége, de a megvalósításhoz az anyagiakat előteremteni nem olyan egyszerű. Mint mondtam, az iskola 100 éves, most novemberben fogjuk ünnepelni a 100 éves fennállását és az épületen már végeztünk javításokat külső homlokzatjavítást, ablakcserét, ajtócsere. külső ajtóknak a cseréje, tetőzet javítása ez már megvalósult, de mivel egy régi épületről van szó, szükségünk van belső javításra is. Mire gondolok, belső tatarozás, fűtőcsere, ezenkívül az udvar is, meg kéne javítani a sportpályát, mivel már leereszkedett, nem megfelelőek a járdák, le kellene betonozni, aszfaltozni, vagy valamilyen más módszert. Az infrastruktúrára kellene egy kicsit több segítséget kapni, ide még hozzá tenném, hogy kellene egy játszótér a kicsiknek, mivel két napközi is dolgozik az iskolában, úgyhogy délután le tudjuk kötni, úgyhogy játszótérre lenne szükség. Ezenkívül fontosnak tartanám a technikai eszközökkel való ellátás javítását. Jóformán a kémia–fizika szaktanterem alapjában véve nem is tekinthetném szakteremhez, mivel a felszerelése nem elégséges, ezért elsősorban a fizika, kémia szaktanterem ellátását technikai eszközökkel és más eszközökkel ez volna, fontos. Természetesen, ha már a XIX. századot írjuk, akkor jó lenne, ha a termekbe lenne vetítő, számítógép, interaktív tábla, különösen azt figyelembe véve, hogy több olyan tanár is van, aki a számítógépet tudja használni, és megtanulná az interaktív tábla és vetítő használatát is és ezt fel tudnánk használni. Megint hivatkozva a szaktanterem felszereltségét javítani kell, biztosítani kell a működésüket, technikai eszközök, például amit

a fizika terembe használunk több mint 30 évesek, az utóbbi frissítés már az is több mint 20 évvel ezelőtt volt. A fizika terembe szükségünk volna, például hőmérőkre, kevés van belőlük, dinamométerekre, karos mérlegre, ez, hogy a legegyszerűbbet említsem, demonstrációs ampermérő, galvanométer, amellyel be tudunk mutatni kísérletet. Ugyanez vonatkozik a kémiára, tehát a kémiai vegyszerek, amik az iskolában vannak, már jó pár éve használjuk őket és kifogyóban vannak, de maga a tanteremnek is meg kell, hogy feleljen a követelményeknek, amelyek a kémia szaktanterem előtt vannak. El kell látni folyóvízzel, szellőztető rendszerrel, itt is a kémiai vegyületekre, amelyek nincsenek meg a legegyszerűbb kísérletek bemutatásához. Hát ezenkívül, mivel az iskolában angol nyelvet tanítunk, jó lenne cd-k, egyszerű tankönyvek, ha javítani szeretnénk az oktatás minőségét, akkor minden olyan tanterembe, ahol valamilyen szaktantárgyat tanítunk, oda szükség lenne kivetítőre, számítógépre természetesen, hát jobbik esetben interaktív táblára. Hanganyagok angolból, még akár magyarból is, a történelem tanításához térképek, földrajz tanításához térképek, különböző minőségűeket lehet most már vásárolni és eléggé jó anyagból is készülnek, viszont az áruk az olyan, hogy az iskola nem tudja megengedni magának ilyen támogatás mellett, mint amilyet kapunk. Ezenkívül az ukrán tanításhoz szintén hanganyag, könyvek, táblázatok, habár az utóbbi években, most már második éve járási oktatásügyi 1000 hr összegben támogatja az ukrán oktatást. Tanárit ellátták például olyan könyvekkel, melyek elősegítik, hogy az ukrán nyelvet tudjuk jobban használni, tehát szótárak, az ukrán nyelv tanításához szükséges anyagokat, könyveket, szemléltetőket biztosítják.

- Elsősorban a szertárakat kéne feltölteni. Van biológia, kémia szertárunk, fizika szertár hiányos. A könyvtáraink elég jól el vannak látva könyvekkel, mert a falusi könyvtár könyveit is megkaptuk, amikor megszűnt a falusi könyvtár. Azonkívül most Magyarországról kaptunk segítséget. Azonkívül még lexikonok, módszertani könyveket még szívesen fogadnánk. A tornafelszereléseink is felújításra szorulnak. Tornatermünk van, de a kinti sportpályák még nincsenek rendben. Az osztályokban a padlózat nagyon rossz állapotban van, a linóleum felszakadt, le kellene padlózunk az osztályokat. Új ajtókra, ablakokra lenne szükség, mert ezek nagyon rossz állapotban vannak. Nincsen írásvetítőnk, projektorunk, számítógépeink vannak. Ha volna egy írásvetítő, azt fel tudnánk használni az órákon, talán ki is tudnánk vetíteni.

Azért akadtak olyan igazgatók is, akik az iskola fejlesztését nemcsak az építkezésekben, a tárgyi-technikai fejlesztésben, a kollégiumban és a falakban, kövekben látják, hanem a szellemiek fejlesztésében, a gyermekekben, a gyereklétszám növekedésében, vagyis abban, amitől iskola az iskola. A segítséget, a megmaradás esélyeit a korábbi kisebbségi jogok visszaállításában, garantálásában, az anyanyelvű érettségi-felvételi lehetőségének biztosításában látják.

- Mire lenne még szükség? Szakképzett és elhivatott pedagógusokra van szükség, akik szeretnék dolgozni és minőségi oktatást adni a gyerekeknek, akik majd remélhetőleg jól megállják a helyüket, amikor tovább fogják folytatni tanulmányukat.

- Gyerekekre lenne szükségünk, a bázisunk elég jó, természetesen a technika fejlődik, nemcsak évente, hanem hetente, naponta is, de hát ha ennyire alacsony lesz a gyerekek létszáma, akkor nem is számíthatunk, nem is nagyon tudunk pályázni, vissza fogják utasítani.

- Tehát az előbb beszéltük, hogy legalábbis nálunk a tantárgyak oktatásának a színvonalát, én úgy gondolom, hogy megüti az átlagot, a kárpátaljai átlagot. Amit

az előbb beszéltünk róla, az ukrán nyelv oktatásának, na most ide az, hogy csak a tanárookra dűtsünk mindent, dobjunk rá mindent, hogy áttérjünk olyan módszertanra, aminek az alapján a gyerekeink megtanulnak ukránul. Nem verseket fognak tudni, nem szabályokat, nem idézeteket fognak tudni, hanem a beszédnyelvet fogják tudni elsajátítani. Erre szükség volna segédanyagokra. Ez a segédanyag valaminek nincs. Beszélünk rajta, róla, legalábbis 7-8 éve konferenciákra, szemináriumok, szimpóziumok, De a lényeg, ami kellene az nincs. És az pedig nem az iskolán múlik, nem a tanáron múlik. Értem itt a könyveket. Van ilyen elég jó könyv, ami a beszédkézséget fejleszti, amit Káplár, a nyíregyházi főiskolának az egyik tanára írta stb., egy könyvet tudtam szerezni. A tanárok adják egymás közt. Akkor miről beszélünk. Vannak a nagy dumák, beszélgetések, ez, az, amaz, ezt vállaljuk, azt vállaljuk, ezt csinálunk, de ami kellene, az nincs. Ez kellene, hogy legyen mivel dolgozni. Pénz van sok mindenre, de erre meg sehonnán, sehol semmi. Akkor van egy másik könyv, annak, nem is tudom, hogy füzet, szerzője a kanadai ukrán nagykövet. Füzet formájában. A magyar gimnázium valahogy, valamilyen úton-módon nyomtatott magának. A többi magyar iskola áll, nézi oldalról. Na most miért nem lehet ezt csinálni. Akik a pénzeszközök fölől döntenek. Tehát ha jól értem, akkor ez igazából csak megszervezés kérdése? Ez akarat kérdése? Akarat, megszervezés és jóakarat kérdése! Tehát nem az, hogy csak beszélünk, legyen egy csont, amin éveken, évtizedeken el lehet rágódni hosszasan, és minél tovább görgetjük, minél tovább nem oldjuk meg, annál tovább rágódhatunk ezen a koncon.

- Hát elsősorban, hogy biztosítsák azt, hogy továbbra is minden tantárgy lehetőleg magyaron, magyarul folytatódjon, tehát ne legyenek ezek a matematikára vagy földrajzra, vagy különböző másokra vezessük be bizonyos időn belül, hogy részbe magyarul, részbe ukránul is adjunk le egy fél órát vagy egy órát – ez ne legyen, ne legyen kötelező. Tegyük minden iskolába kötelezővé azt, hogy mindenképpen legyen érettségi, vagy nem érettségi, hanem 9. utáni vizsga anyanyelvből, ez nagyon fontos lenne. Az is nagyon fontos lenne, hogy a magyar történelem, idáig úgy volt, hogy választható tantárgy volt, vagy az úgynevezett variatíva csasztinából adtunk rá órákat. Sajnos megveszerte nagyon sok iskolára nem adott órát. A mi iskolánkban ez a hagyomány tovább folytatódik, a történelmet tanítjuk. Ennek az éllovasa vagyok, én indítottam el, most már a kollégáknak átadtam. Szóval, hogy azért tudjuk, honnan jöttünk meg hová tartunk, mindenképpen fontos, de nagyon sok igazgató mellőzte, ez baj, ezt valahogy meg kellene oldani, hogy minden magyar ember tanulja a saját történelmét is. Más szükségünket azt valahogy kigazdálkodjuk, vannak problémák, mint minden iskolába most itt nem fogom ezeket felsorolni mer ezekből innen úgyse lesz segítség.

- És szükségünk lenne inkább szellemi segítségre. Tehát ha valaki tudná elvállalni a főiskoláról a leendő elsősök szüleinek tartani egy előadást, hogy miért hátrányos dolog, ha ukrán iskolába adja a gyerekét és valamiképpen segíteni abban, hogy meggyőzzük a szülőket is, segítség lenne, nagy segítség lenne. Terveztük a tavaly, hogy elhívjuk Orosz Ildikót, mert, hogy ő tartott már ilyen témára előadást, hogy a leendő elsősök szüleinek tartson egy ilyen előadást és hát ez segítene, hogy meggyőzzük őket talán.

- ... meg kellene őrizni a szocializmusban kivívott oktatási jogainkat.

C-72 Спільний горизонт. Збірник наукових праць. / За редакцією Орос Ільдико та Ліпчеї Імре - Ужгород: ПоліПрінт, 2011 - 180 с. (угорською, українською, німецькою та англійською мовами).

ISBN 978-966-2595-09-3

У збірнику вміщені наукові дослідження викладачів педагогічного факультету Університету ім. Святого Іштвана та Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II, у яких висвітлюються актуальні питання у сфері педагогіки, мовознавства, історії та інших наук. Статті написані угорською, українською, німецькою та англійською мовами.

УДК 001.2

ББК 72

Наукове видання

СПІЛЬНИЙ ГОРИЗОНТ

Збірник наукових праць.

(угорською, українською, німецькою та англійською мовами)

РЕДАКЦІЯ: *Орос І., Ліпчеї І.*

ВЕРСТКА: *Козут А.*

Здано до складання 07.03.2011. Підписано до друку 04.04.2011.

Папір офсетний. Формат 70x100/16.

Умовн. друк. арк. 14,5. Тираж 200. Зам. 6/11.

СП „ПоліПрінт”, м. Ужгород, вул. Тургенева, 2.